Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 9 ОКТЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 121 (8251). ● Мах 2 кепиг.

ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Города Грозне Ленински района «Родина» яхача совхозо Нохч-ГIалгIайчен столице балхача нахе баьцдаараш сома лоаттабу. Из цун керттера продукци я. Бакъда, цу боахама я хьайбай ферма а. Цун да доккха а зIамигга а 250 бежаи 550 хьакхеи. Хьайбай боахам лелабу совхозо чура хьашташ кхоачашдара.

Бетташ кховзткъа етт ба совхозе. Цига болх беча доярка шоай пятилетка кхоачашъяьй сентябрь бетта.

Шера план 2900 килограмм йолаш хIанзале а доярка юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 2500 килограмм гаргга шура яьккхай. Ерригга а хIанзале цар яьккхай 1700 центнер совгIа шура. Из хул соахна цу хана яьккхачул дикка дукхагIа. ХIаьта дуллий доккхара план 80 процентал тIехкхоачашъяьй.

Доярка Кольбако Анна Игнатьевнас, Тежиева Хаве, Оздиева Зоис хIинз а лаьгIъалийтац шоашкарча доахангара йоадакха шура. Из цар вIашгIехьдоал жел эш доахани доакъари концентраташи лоаттаей хилара.

— Iа даккхара шортта доакъар Iалашдаьд оаха, — йоах ферма заведующе Позкъоста Лютикова. — ПланагIа йоагIачул дукхагIа кийчъяьй йоля чан. Из доакъар фермана юххе аргIаш а даь вIашкатехад. ХIаьта силос план 700 тонн йолаш 1500 тонн саллай. Доахан аралохийш йолча кхаь а базе асфальт юллаш ба.

ПIайкача, сийрдача, цIенача кхийшка а базашка а долаш, дика а долаш Iа доаккхаргда хьайбаша.

Т. ЮСУПОВ.

Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш леладераша дIайоахаю шерда бехктоахаме хаи-юкъ — хьайбаш чукхаба дIаоттаде дезаш да, фермашка тIехьара кийчо еш а доахангa Iа даккхийтара. Колхозийи совхозийи болхлой КПСС XXVI съезда даха ма доагIIара накъадахара лаьржача социалистически яхь юкъе а баха цу хан-юкъа дикка толамаш даха, шера а ерригача пятилетка а планаши социалистически декхараши сийлена кхоачаш а тIехкхоачаш а де лерхIаш ба.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАРАШ

Хьайбашка Iа даккхийтар республика хьайбаш леладераша чоалхаме гIулакх да. Из толаме чакхдоаккхаргда юртарча партийни организацеша, советски боахамен органаша де дезача дерригача кийчон балхий уйла дика яьча, съезда хьалхарча яхье дагъа лоацаш йола хIара сaг йолаш йолча таронех баьлла пайда эцара тIаверзавеьча, «1980 шера хьунгьан чуэципга, юртбоахаме продукташ кийчъелга, 1980/81 шера хан-юкъа хьайбаш толаме Iангара доахангa Iалашдара кхы тIа а де дезарех» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сецане белгалдаьча гIулакхий йоакха программа чакхйоахача.

ДIададахача шера хаоттана хьакхи чоалхане хилар Iатгъар хьайбай продуктивноста. ХIаьта дукхача боахамашка къахьегам дика вIашгIехьбаккхар, делаш долча доакъарех бизза пайда эцар баьцаш делаш дола хьайбаш тIера ца далийтарна совгIа, 1979 шерарчул дукхагIа а хилийтар. Къаьстта дика доаккхамаш гойташ хьабоагIа укх шера Назрановски, Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Шелковской районий шурий-товарни фермай болхлой. Цунца цхьана торонаш цхьатарра йоллаше а цхьайолча районашка йоахаш йола шура лаьгIъяьй. Царех я Малгобекски, Надтеречни, Наурски, Сунженски районаш.

ХIанз хьайбаш чусоцаду ха хьатIакхоечаш боккха лоархIам болаш да хьайбашкара йоаха продукци кIезиг ца яйтар, цунна лаьрхIа массанахьа хьайбаш Iа доаккхаргдолча дIагIа а эза дIаоттаде деза долаш дола доакъараш.

Цхьаккха дича а тIехьадаха йиш йолаш дац доакъара цехаш хьалъяра, царна ремонт яра, фермаш тоаяра балхаш, цигара оборудовани, механизмаш кийчъелга.

Къаьстта йоккхо мизо яргъац хьайбаш леладерий. Фермаш Iалашгъяь хила ела хьайбай боахам лелабера опыт йолча, из безача нахаца, лакха оасарле йолаш къахьегара мел эша хьалхаш хьакхолла деза царна. Цу хьакъехьа боккха бехктоахам тIабуж боахамий кулгалхошта, керттерча специалисташта. Из болх шоай тIатьожана кIалхара балийта йиш яц партийни организацеша.

Хьалха латтача боахамий практико хьахьокх къахьегам кIезигагIа дIа а боахийташ доакъарех дикагIа пайда ийта эша беза. Цу даьгъе дика опыт Iоашй Шелковской района фермашка. Бакъда, из опыт шерра дIаяржаш яц цхьайолча районашка.

Нохч-ГIалгIайчен боахамашка мел эша торонаш я хьайбай бахам лерттIа лелабара. Хьалха латтача боахамаша вIашгIехьдоах цагий доалахи хьаккарчи чу а кхоабаш цар доазал сиха тIакхетийта. ХIанз Iалашде деза дени буса 800—1000 грамм доаханнех 450—500 грамм хьахкерчантен тIакхетыйта. Хьайбаш леладеча боахамий балхацара цIендаь дIадала дезаш да кондиционни доаца хьайбаш дулха комбинате дIателар. Дукха хIана тийша да дулха комбинатаца, шура чакхйоахача предприятенаца цхьана отталь хьайбаши шурен дIачудалара графикаш ца телхарах а. Шурен хьайбаши оттамьчи хиэашка дIачутела йиш хургъа технологии деп распорядоки ца телхаеш чIоагIа лелайча. Продукци арахецара Iаткъаш дукха да — машинаш, механизмаш, оборудовани малагIча технически хьал тIа я, фермаши комплексаши балха гоязал йолча специалистий кадраща Iалашкъар, цар балха хьалаш.

Хьайбай фермай Iаш замалахьара ритмични болх кхтта тийша ба царна технически гIулакх дарах а. Укхаза лоадам биц айшо дича йиш йолаш хIама дац. Доакъара рацион гоаза оттаь, ковемценешкара хьалаш, хьайбаш леладерий болх хьаькъьаца вIашгIехьбаьккха хила беза.

Цу хана кхы а айду партийни, общественни организацей, боахамий кулгалхой лоархIам а. Цар этара хьалхара декхар — хьайбаш леладерий хьалашка хьажар, царна производстве а цIагIа а болх бе а баха а ьыттув бола хьалаш хьакхоллар. ЙоагIача тийнара йIоахъаь, дIайха хий, вIашгIехьдоалаш душ йолаш хила еза уж чубола помещенеш, безац гIабодаш, сапаргIата доалаш хиййта еза цIе угаджаш.

Iан замалахьа лоархIаме да хьайбаш леладераште материальни а моральни а совгIаташ дара де дезараш белгалдер а чакхдакар а.

Деган айдена, шоай йоакхо елга холуш мах хилча аттагIа да царна юкъера кхетама болх бе а, цар хIама хьакхоллара хьинар-айде а. ТIакха фермашка а йоацаш бокъонца йоаржае йиш я царна юкъера планаш а тIайица социалистически декхараш а кхоачаш а тIехкхоачаш а яре тIехьара социалистически яхь. Кердадар, дикадар хIара колхозе, совхозе, районе долаш да, цех тьаькъьаца пайда эца беза.

Колхозийи совхозийи болхлошта хьалхашка парте оттадаь нах хьайбай продукташца Iалашбелга тоаде йиша декхар кхоачашдерал бокккагIа лоархIам болаш декхар дац хIенз. Из хила беза республика хьайбаш леладераште юкъе КПСС XXVI съезда даха ма доагIIара накъадахара тIехьа лаьржача социалистически яхьа керттера чулоацам.

ЯХЬЕ ТОЛАМАШ ДОАХ

Мехкдаьтта промышленносте, къаьстта а из турбашка гIолла дIадохийтача боккха лоархIам болеш я Грознерча «Нефтезапчасть» яхача заводе хьееш йола продукци. Цига арахец теплообменникашта эша трубни пробкаш, задвижкаш, арматура.

Массанахьа а санна, цу предприяте коллективо а парте XXVI съезди яхе ма йоагIIара накъалхара социалистически яхь лаьцай, керда декхараш тIа а кийча, уж кхоачашдара тIагIертта къахьег.

Кхаь квартала планал совгIа 22 эзар сома мехка продукци дIалхьийтай. ХIаьта валовн продукци заданел совгIа арахийцар. лаьрхIачул совгIа лакхийр къахьегама оасарле, лоахаьд продукци хьаярга дIадодар.

Бригадашта юкъе лаьттача яхье хьалхарча моттиге я Борисов Павела кулгалдеш йола слесарий - сборщикий Голобоков Евгений керте латта аьшпкхьарийн бригадаш. Къаьст-къаьстача нaха юкъерча яхье хьалха ба токарь Умаров Шамилбеки машинист Газиева Тамарен.

Завода коллектива производствени толамаш даьха накъаера советски Конституце денна. Шоаш иштта къахьегама котало лекха Сийлахь-боккхача Октябра цIейна а КПСС XXVI съезд хьаеллара я накъагIоргилларах бIубенна ба цу предприяте болхлой.

Ю. ТЕГАЛОВ.

БОАХАМА СПЕЦИАЛИЗАЦИ ЭШ

МагIалбика района «Кавказ» яхача совхоза къахьегамхоша дукха низ тIабохийт ялата ялата - бобойн культураш ебаяра. Укх шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 23 центнер ялар уж. ПланагIа 3285 тонн йолаш 3682 тонн ялат чуийцар. Из толам боаккхача хьалха лаьттер коммуниста Н. П. Кукирова кулгалдеш йола бригада. Гектара тIара кIал мукх 27 центнер, горох 28 центнер ялар цу бригада кхашкара.

Ялат чуийца даьккхар 12 дийнахьа. Цига эттара дикагIа къахьийтар комбайнераша В. Д. Бахчина, В. И. Евсеева, В. В. Халина. Вокхар а кхоачашийр ялат чуэцара нормаш.

Шоай боахаме ялат чуийца баьлча тха комбайнераща ковкъостал дир района кхыча совхозашта. Ялат чуийца баьнначул тIехьагIа механизатораш тIадоагIача шера хургболча хьувкъама кIийле кийтъе болабелар. Совхозе гураха ялат дIадера план 1800 гектар я. Лаьтта аьха даьлзр 20 сентябре. Из толам баккхара дог уреоттадир парте XXVI съезда дала ма доагIIара накъадахара социалистически яхь йоаржаярах болча КПСС ЦК сецамо. Гураха ялат дIадера лаьрхIа материальни моральни гIулакхаш белгалдаьккхар. Лоацача хана дIайийна яьккхар гураха юеш йола рапс, кхоачашийр яикеш кIал дIадера план. Уж балхаш деча белгалбаьлар механизатораш В. Филимонов, М. Холин, А. Гурьев. Цар дийнахьара норма 180—200 процент кхоачашйора.

«Сельхозхимия» яхача организаце ковкъостал а деш совхозе эттара хьалха керттерча оахама кIаадахийтад 12 эзар тонн кхо. Цу лаьтта дIадуаргда гураха дуиш дола ялат.

I октябрь тIаккхоачаш 1250 гектара тIа ялат дIадийна даьккхар совхозе, цох 250 гектар кIал 1000 гектар мукхи. Цу хана зиба 500 гектар лаьтта аьхад. ХIаьта планагIа зиба ала дезаш дийса 400 гектар Сийлахь - боккхача Октябра цIей тIаккхачаш аьха даккха лерхI.

БIаьсте дIаворгйолча культуран фу йоагIача кондицега кхоачадеш кийчдаь даьнна.

Ялат чуэцара, лаьтта ахара, гураха ялат дIадера, хургболча хьувкъама кийчоара хьакъехьа толамаш даьхадале а, доакъар кийчдара план кхоачашъяьяц. ЗаданегIа 1560 тонн кийтъе йоагIача 1300 тонн мара йол дIаоттаьяц, ча план 1970 тонн йолча — 1550 тонн, сенаж задани 1000 тонн йолча 800 мара яьяц. Баьла хьоар дяккхара ялев а кхоачашъяьян. Продукци хьаярея из эпача дIалхийтарен гIулакх нийса дац. Аьхэн Iалашдаьча 12 эзар тонн мошача доакъарах 8 эзар тонн хьайбашта дуалеш дIадаьлар. Из гIулакх ца дича доалаш дацар. Иштта моттиг нийсло хIара шера. Цудухьа хьайбаш Iангара дахара тоъал доакъар Iалашде вIашгIехьдалац тха.

«Кавказ» совхозе дIахо йодача хана специализаца ца йой юртбоахама производство леладелга геттара халача хьал тIа отташ латт.

Вывод цаI мара яц — хьем боаццаш специализаци елга. Из ца дойя совхоза хIара шера зе хул.

В. КРОШКА,
«Кавказ» совхоза керттера агроном, НГIАССР заслуженни агроном.

КПСС XXVI съезда яха ма йоагIIара накъалхар духьа Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе лаьржача социалистически яхье къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа № 43-2 йолча установка коллекташ. Цун хьинаре къахьегамо чIоагIа ковкъостал ду ерригача завода юкъера хьокхамаш даим лакха лоаттадара. Цу коллективе къаьстта хьинаре къахьегарoeн дисциплина чIоагIа хиларцен белгалбаьнна ба хьалха латта технологаш (сурта тIа аьрдехьара аьттехьа): Евдокия Ивановна Резниченко, Валерий Александрович Сурков, Павел Григорьевич Тищенко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Доал дарга хьежжа

Шиъ бIаьи ах бIаьи гектар лаьтта дIадоац шекара свеклаша «Гудермесский» совхозе. Винницки области Ямпольски районерча юрта боахама къахьегамхошкара хьоклам а эцаш хIара шера шекара свеклай дика хьувкъам кхебеш хьабоагIа цу боахама кхаш леладераш.

Толам баккхар духьа дукха низ дIабаьа безаш а хул. Масала, укх шера шекара свеклаш дIайийра шиъ ханнахьа зиба аьхача, органически минеральни удобренешца дика хьаьндаьча лаьтта. Оасарца къовсам лоаттабара пайда ийцар гербицидах. Дерригга балхаш чакхдаьхар агротехнически толамагIа йолча ханашка. Цу гIулакхаш вIашгIехьдалийтар шекара свеклай лакха хьувкъам кхебе.

Къаьстта дика да Гатчаев Хьусени Эльмурзаева Ирабуси кулгалдеча звеноша Iуналдаь кхаш.

Дикa хьувкъам шиъ ханнахьа чуэца а беза. Из болх чакхбаккхара массе „метте лерттIа кийчо йяр. Хьалхе а тоаль дIаоттайир техника, вIашгIехьъяьхар наьха балхацара моральни материальни безам совбаккхара мероприятеш, хьаяьха свеклаш шекар доаккхача заводе дIахьахьара график оттайир, и. дI.

Иштта дика йоакхо яь хиларо карагIдоалийт хIанз шекара свеклаш чуэцара болх оасаре чакхбаккха.

КхоалагIа кIира да шекара свеклаш хьаоахкаш йола. Графикал совгIа 200 тонн гаргга дIаяхьийтай из хIанзале а пачхьалкхенна. ХIаьта ерригга дIаеннар, йиъ эзар тоннал совгIа я.

Дика ба хьувкъам а. План 230 центнер йолаш дукха хIама ца эшаш кхо бIаь центнер шекара свеклаш йоал хIара гектара тIара.

КПСС XXVI съезда къахьегама совгIат кийчдеш совхоза болхлоша дош деннад шера планал совгIа пачхьалкхенга 6200 тонн шекара свеклаш йоахка.

А. ГИНИЮ.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА А ЯЬННА

Ханкалара № 2 йола тохкама скважина йоаккхача доахача къахьегама толамашца накъайода КПСС XXVI съезда буруш тохара балхий Старогрозненски управленера Цаплин Владимир Яковлевича кулгалду бурув деттача бригада коллектив.

Шоай пятилетка толаме чакхъяьккхай лаьттан ченаш тохкараша, дика лел цар гIулакхаш иттлагIа пятилетка чакхйоалача шера а.

Карарча шера бурув тоха царна оттаьь план 1170 метр я. «КПСС XXVI съезда даха ма доагIIара накъадахар духьа социалистически яхь йоаржалра хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баь сецам арабаларах бригадашта сменашта, къаьст - къаьстача бурувдетгарашта юкъе социалистически яхь дегIа а кхувлаш, 22 сентябре цар толаме кхоачашйир шера заданеш.

Шу хьадоладелча дийз лаьттанна кIалхарча чIоагIача тIоанех 1226 метр, шера заданел 56 метр дукхагIа, бурув техад цар. хIинзале я 5028 метрга кхаьчаб уж, проектагIа 5800 метрга кхача безача. Ше яьккха ерригга скважина 245 миллиметр йолча болата турбай колоннана чIоагIъе кийчлуш я хIинз бригада.

Бурув сихагIа тохара, химреагенташ, электроэнерги кхом беш дIаахийтара, бурув детта отташи кхыйола оатхалаши балха дика кийчъяра чотах 20 денней бийсанаен кходаьд 30 эзар сом пачхьалкхен ахча.

Лаьттан ченаш тохкараша дош деннад шу чакхдалалехьа шера планал совгIа кхы а 200 метрал кIезигагIа доацаш бурув тоха, бурув сихагIа тохара чотах тоъал дукха ахчей материалаши кхое.

Социалистически яхье хьалха латта коммунистий республика Лакхехьарча Совета депутата Баталов Мадина, Бураков Алексея, Башминов Николая, Бугаев Алексея сменаш — цар шоай сменин заданеш тIехкхоачашъю скважина яккхара санна, иштта спуско-подъемни операцеш чакхъяхара а.

А. ТИЩЕНКО.

НИЗ IОАБЕШ ЛАТТ

Дерригача балхашка дика а йоалаш, хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеш хьабоагIа иттлагIча пятилетка тIехьарча шера Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза къахьегамхой. Масала, хьажкIашца цхьана укх шера планагIа 2070 тонн дIадала дезача 2800 тонн ялат дIаденнад цар пачхьалкхенна. Социалистически декхарагIа дIадала дезаш хиначул а кхо бIаь тонн дукхагIа да из.

Иштта дика хьувкъадир укх шера генараш а.

Генараш геттара дика хьувкъадир Дарсигов Мувсас кулгалдеча бригадо. Цул дукха тIехьайисанзар Эльжеркиев Рубен керте латта коллектив а.

Йоакхо э тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама тешаме лард йоллара а. Гураха дIадийна хинар чуэцаш а аьха, минеральни удобренешца хьаьндаь шиъ ханнахьа кийчдир лаьтта. ХIанз цига дIаювш я ялаташ доакъаран лаьрхIа тайп-тайпара культураш. Из болх беш а дика аьттув боал кхаш леладерий. ХIанзале дIадийнад 785 гектара тIа кIа. 330 — мукх, 50 — рапс, 157 — рапсаца цхьана мукх. Кхы а 278 гектара тIа дIайийча боал цу боахама къахьегамхой гураха юв культураш дIайийна.

— Из болх укх шера санна сиха, агротехнически толамагIа йолча ханашка чакхбоаккхаш цхьа шу хиннадац укх иттлагIча пятилетке, — йоах совхоза керттерча экономиста Барахоева Iусмана Амината. — ХIаьта гураха юв культураш мел дика дIаюв кьокаш тха боахама керттера агроном К. Балоев ше хул хIара дийнахьа кхашка. КПСС XXVI съезд хургйолча, къаьстта лоархIаме долаш историна юкъегIоргдолча тIадоагIача шере укх шера хинначул кхы а дикагIа ялата хьувкъам чуба цу гIулакхаша торо хулийтаргхилара тем со.

Гураха юв культураш дIаюш йиъ агрегат я совхозе. Уж леладеча механизатораштa юкъе лаьржача яхье хьалха Тамбиев Аьмад ва. Балха нормаш фаякка тIехкхоачашъю цо хIара дийнахьа.

Иштта оасаре къахьегаш хьайоагIа укх шера Цечоев Болатхана кулгалду доакъара бригада а.

М. ХАМАТХАНОВ.

СИЙ ДОЛА КЪАХЬЕГАМХО

ДIадахача шера хIара гектара тIара шиъ бIаь центнер а йоаккхаш ше хьалхехь 50 гектара тIара коартолаш яьхар «Экажевский» совхоза звеньевойс Евлоев Хьажбикара. Цун звенос санна доккхий толамаш даьхадар кхыча коартолаш кхееча звеноша а.

Укх иттлагIча пятилетка тIехьарча шера хьувкъам кхы а дикагIа бозаш коартолаш хьалккее лаьрхIа вар Евлоев а цун ковкъостий а.

Из уйла дага а латташ лаьтта аьхадар Измайлов Аьхмада, кIаьдбалар фуд ца ховш лаьрхIа къахьийгадар вежараша Хьажбикарен Йоакъанен махкаш доахеш, фу дIадувш, культиваци еш, удобренеш тувсаш, кхы тIа де дезараш деш. Уж дерригга балхаш механизатораша чакхдаьхадар лоацачеи агротехнически дикагIчеи ханашка.

Механизатораша къахьийгадер дии бийсей ца къовсаш, догIа делхарах бIу ца къовкабеш, мисхой маьлхой бесаш хийца шоай йоахьамаш дага ца йоагIаш.

Цу бIаьстан деношка чIоагIа къахьийгадар механизаторашa, хIаьта царна из хетта дика хьатIа а яьнаяр коартолаш. Листаллен нийлхаллей боарамагIа а йолаш, цар сочачен низ болчеи баьцашка хьежача, кхетаде хала дацар дика хьувкъам болаш уж хьалкхувргхилар.

Иштта механизаторий дегашта ма хетта дика хьалтIа а яьнна дегIаахa коартолаш йоласннача деношка цIаьхха хувцаденнача хаоттамо шаи хьалаш духьалдаьхар. ХьалхагIа шоай низ хьахьокхар чIоагIача йоачаша, тIаккха ла хала йолча йIовхало.

ЧIоагIагIа духьале йора йIовхало. Боарамал дикка из тIехьъяларах лерттIа дегI ца дахьаш сайцаяр коартолаш.

Эттара хьалха шоай къахьегама экзамен дIаелара ха хьатIакхаьтар Евлоев Ярача Аьхмада звенона. Массехк дийнахьа хьаьхар цун шовзтъе бархI гектара тIара коартолаш, хIара гектара тIара 110 центнер а йоаккхаш. Иззал яр планагIа яха езаш хиннараш а. Лаьттача хаоттама хьалашка хьежача дика оценка яла йоагIаш шоай хьувкъам чубера Аьхмада звенос.

Цу деношка массане а хеттар:

— Мишта хургба хьогI Хьажбикара звенох кхеьрий хьувкъам? — Цунна жоп дала а массехк ди мара дисадацар.

Сийрда малх а хьежаш хоза гуйран ди дар Евлоев Хьажбикара звеной кхай тIа коартолаш хьалхара агрегаташ тIаьхар. ВорхI агрегат дIайодар йоашта тIехьа Iаьржача лаьтта жагIа санна цIена чIор дола «Волжанин» яха коартолаш а Iоехкаш. Хьажбикаре яраш хьаьлха яьлча хьалха болаергйолаш яр вокх звеношкара яраш. Цу дийнахьа Аушев Ювсап а, Хидриев Къурейш а, Кациев Iадиман а, кхьбараш а шоай звеношкарча болхлоша Евлоева яраш чуэца ковкъостал де баьхкар. Иштта барт тайнеи цхьан комплексагIеи дIаболабаьбар цар шоай болх.

Геттара сиха хьалохьайора коартолаш Хьажбикарен Юсапен звеношкарча болхлоша Гагиева Любас, Экажева Лидас, Аушева Тамаре, Измайлова Лидас, Тумгоева Кабе, Картоева Тамаре, Измайлова Найбас, кхычар — хIаране дийнахьа цхьаццa тоннага кхоачаш.

ПланагIа 110 центнер яккха езача хIара гектара тIара 140 центнер а йоаккхаш хьайоахаш латтар Евлоев Хьажбикара кхай тIара коартолаш. Иштта дика хьийкъай вокх звеной яраш а. Цох дега доякха товр хиина машинаш увзар ветерана.

«Чакхйоалача пятилеткана — хьинаре къахьегам», «КПСС XXVI съезда — даха ма доагIIара накъагIо» яхача девизегIа, шоашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, доккхий толамаш доахаш къахьег наьсархоша. Цар шоай собранешка дош деннад пачхьалкхенна юртбоахама продукци дIаялара йола пятилетка планаш тIехкхоачашъе.

Царна юкъе цхьа сийлен моттиг а дIалаьца латт укх шера тIехдика экзамен дIаеннa Евлоев ШаIипа Хьажбикар а. Михо леста а еш, маьлхо къега а еш ягIа цун сийна «Экажевский» совхоза контора хьалхашка урагIа яхийта ЦIе байрах.

С. АУШЕВ.

ДОСААФ Нохч-ГIалгIай обкома дешара организаце болхлошта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Къахьегаме доккхий толамаш дахарах, кадраш кийчъеча гIулакха юкъе доккха дакъа лацарах, ДОСААФ Нохч-ГIалгIай обкома дешара организаце 20 шу дизарца дувзаденна Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Александров Николай Александровича — техника-инженера.

Бородин Павел Ивановича — техника.

Зухайраев Умар Ильмановича — техника.

Платаш Илья Федоровича — инженера.

Процко Станислав Николаевича — инструктора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1980 шу, 4 октябрь.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА – ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДикагIа пайда эца торонех

Итт кандидат а волаш 71 коммунист ва МагIалбикерча «Кавказ» совхоза юкхьанцарча партийни организаце. Пхиъ цехови парторганизаци, виъ партийни группа я цуьна чуйоагIаш.

Партийни организаце хьалхленца совхоза коллективо ханал хьалха кхочашъьнй ялат кхедара а из пачхаьалхенга дохкара а иттлагIча пятилетка план. Иштта, толамця кховчашду боахамо дулх, шура, кхьйола хьайбай продукташ йохкара денкараш а.

Цу толамех доккха дакъа кхоач совхоза коммунисташка. Воахама бекхтокхамегIарча доакъошка болх беш, хьинареча къахьегама хьоккхам гойташ, массанахьа шоай алнями дIакхоачеш ба совхоза коммунисташ. Алхха цхьа масал доаладича кхоачам бе цу хьакъехьа. Совхоза балха я вахара а лоархIаме дешаш дувцаш 14 партийни собрани, 39 парткома заседани хиннай укхаза парткомо отчет луча юкъа.

ХIаьта а укх деношка хиннача отчетно - хоржамий собране доклад льча совхоза парткома секретара А. В. Сосновскиас, собране къамьлаш даьча коммунисташ чIоагIа уйла тIайохийташ дийцар партийни организаце а совхоза еррнгача коллектива а балхаца хиннача кхоачамбоацарех, де йиш йоллашехьа вIаштIехьа ца доалаш дисарех.

Белггала дикагIа хила йиш яр совхоза балха деррнгача доакъошнара хьонхамаш, нагахьа сина йолаш йолча торонех бизза пайда эцаш хилча — иштта бар отчетни доклада а собране коммунисташа даьча къамеьлий а керттера чулоацам.

— Пятилетка декхараш кховчашдой а, хьайбаш леладерий укх шерара балха хьонхамаш чIоагIа лоха да, — аьлар совхоза шоллагIча шурий - товарни ферма заведующи йолча А. П. Бабенкос. — Укх шера тха фермо кхоачашъьац шура яккхара. Iаьсий кхедара план. Соахнарчул а гаьнна лохагIа да тха ферме уж хьонхамаш. ПланагIа лаьрхIа хинначох 20 тони шура пачхаьалкхена дIаяла вIаштIехьа ца доалаш дус тхо. ХIанз а тIехьа Iаткъ доахан леладерий балха дIадахача шера доакъарий кхоачам ца хилар бахьан долаш хинна хало. Iай лерттIа доахан кхабара эшарех ахаш мара доккъараш дацар тхота соахка Iан хIал долхача хана.

Совхозе хий дехка дукха лаьтташ да. Царех боаггIача тайпара пайда эцаш хилча моллагIча Iалама хьалашке а доакъарий культурай лакха хьувнъам кхебе йиш я. Цхьабанъда, царех бизза пайде эцац.

Укх шера доакъарий кхоачам во бац тха ферме. Соахкара гIалаташ ца хилийтара йоаххо яьй боахаме. Доахан кхебара цхьа оагIув мара яц — доакъарий кхоачам. КIеэнгагIа лоархIам болаш яц цун шоллагIа оагIув — Iай доахан латта моттигаш лерттIа вIаштIехьйоахилга. Из гIулакх чIоагIа во латт тха ферме. Дикъ бIаь совгIа кагий доахан (царна юкъе Iаьсий а долаш) ара юкъе дисар кхерам болаш да укх шера керда кхий хьалдаь ца доале.

Iан кийчо яра гIулакх Iальмате во латташ хилара коммунистий уйла тIайохийташ дар хьакхарч кхоабаьа ферма заведующе Л. В. Горкавенкос даь къамаьл а. Цо белгалдаьккхар, нана хьакхарч латта керда корпус кхоалагIча шера хьалъяь ца йоалаш латтилга, йолаш йола хьакхарч латта моттигаш Iана кийчъяра даьр Iалаьмате нIезига долга. хьакхарч лелаяра болх тоабера хьакъехьа парткомо тIайца социамаш кхоачаш ца деш дисалга, лаьрхIар дизза чакхдаккхара бола партийни тIехьожам чIоагIбе безилга.

— Вай совхозе керттера лоархIаш да комсаш лелаелга, — аьлар совхоза комсаш лелкеча шоллагIча отделене управляюще Шадиев Тархана, — цкьабакъда. из хьакхаташ тIа мара ца хилар гойт тха отделенерча гIулакхашка хьежача. 444 гектар комсаш я тха отделене лелаеш. Укх шера пачхаьалкхена 400 тони комсаш дIаяла езаш хиннача дIаеннараш 60 тони мара яц. Вешта аьлча, 15 процент мара кхоачашдаьдац укх шера тха комсаш лелаераша шоашта хьалхашка лаьтта керттера декхар.

МалагIаш да цун керттера бахьанаш? Эгтара хьалха белгалдаккха деза боххлой кхочаш ца хилар. Шу бIаь сат эшача 30 сат мара вац хаддаьза комсий кхашка болх беш. Цар низ дIакхачац хинначьа комсашта эша балхаш чакхдаха. Из бахьан долаш укх шера вIалла оасар ца деш йисай тха аханел совгIа йола комсаш. Хаянахьа чакхдала мегадац кхьолла балхаш а. БоаггIача тайпара дика вIаштIехьбаьккхабац болхлой къахьегам а. ЧIоагIа кIезига да комсаш лелаерий алапаш.

ДIадахача шерашка Iунаа дIа ца кхачар бахьан долаш йна юха аьхай 300 гектара тIара комсаш. Цига тIехьагIа дIаегIа кердаяреш хьувкьам бала безаш лерхI. Из да оаха тхоай декхараш кхоачаш ца дара цхьаькха бахьан. Совхоза а «Чеченингушвино» объединене а хулгалхоашта хоаш да тха комсаш лелаерий гIулакхаш иштта долга. Бакъда, уж тоадара эшараш вIаштIехьдахац. БоаггIача тайпари цу деша йоаккхо яц совхоза парткомо а.

ДIахо йодача хана а кхы тоа ца луш гIулакхаш иштта хуле юха шоллагIа а йовра кхерам болаш я дукха пачхаьалкхен рузкъа дIадохийташ дIаегIа комсаш.

— ШерагIара шерага планаши тIайца социалистически декхараши толамца кхоачашдеш хьабоагIа совхоза кхаш леладераш, — белгалдаьккхар совхоза кхаш леладеча отделене управляющи волча М. П. Темченкос. — Тха балха хьонхамаш кхы а дикагIа хила йиш яр хий деккача лаьттнех лерттIа пайда ацаре. Хий диллара система къахьача машинашта лаьрхIа я, хIаьта хIанз совхозагара яраш кердагIйола низ бола машинаш я. Цар болх дIабодац. Цул совгIа, цIенхаштта тоае езаш еха а я хий диллара система. Из бахьан долаш укх шера геттара кIезига пайда хйдаб бодхаме хий деккача лаьттаех.

Механизаторий болх дIахо тоабара новкъарле еш да цхьаькха а. ЧIоагIа во леладу совхозе социалистически яхьа итогаш яра. дикагIа хьонхамаш даькха болхлой морально а материально а белгалбахара гIулакх. Керда бутт чакхбоалаш мара дIабайнача бетта баьча балха итогаш яь балац совхозе. Кхы а вогIа да социалистически яхье хьалхара моттигаш лаьхача механизаторашта телаш дола совгIаташ хаинахьа тормественни хьалашка дIалуш ца хилар. Аланы хьалцача хана мара хац сага ше яхье хьалхара моттиг яьккхайий а шийна совгIат хьохадаьлий а. Цо чIоагIа лохбу цу совгIата мах. Цу деша доархIам без социалистически яхьа кулгаладеге цIенхаштта тоаден деза совхоза рабочкомо а парткомо а.

Иштта парткома балхаца цIенхаштте кхоачамбоацараши уж дIадахара де дезараши белгалдоахаш собране къамаьлаш дир коммунисташа доярксс Халиева Сацитас, мехотряда начальника И. П. Кухарова, жа леладеча ферма зоотехника Н. П. Мезина, совхоза комсомольски организаце секретара Темирбиев Руслана, рабочкома председатель волча А. Т. Герасименкос, совхоза директора В. А. Попова.

Йолаш мел йолча торонех дикагIа пайда эцаре, партийни организаце организаторски а политически а болх дIахо белггала тоабара, КПСС XXVI съезда кердача къахьегама толамашца накъабахаре де дезараш белгалдоахаш соцам тIайийцар совхоза коммунисташа.

Собране балха дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи А. И. Тацитови КПСС МагIалбика горкома шоллагIа секретарь С. А. Далакови.

А. ХАРСИЕВ.

УКРАИНСКИ ССР. Болх бе йолалийта кийчъеш я Луцки № 28 йолча пачхьалкхен подшипникови завода хьалхара ергIа. Цун мощность — шера кхо миллион подшипник. Эксперимента хьисапе предприяте арахийцай еза коническа подшипникаш. ХIанз царна тоакамаш деш да.

КПСС XXVI съезд хьаелвача дента халкъа боахама эшаш йола из продукца арахеца йолае лаьрхIад.

СУРТА ТIА: шлифовальни станокий наладчикаш коммунисташ Попов Михаил, Благов Константин, участка мастер, цеха комсомольски организаце секретарь Супроткин Григорий подшипника араьхерча гIоамрий технологи кийсъеш боахк.

Б. КРИШТУЛА сурт.
ТАСС фотохроника.

ШерагIа йоаржае яхь

РЕСПУБЛИКЕРЧА ПРОМЫШЛЕННИ ПРЕДПРИЯТЕША 1980 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА 9 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВЕДЕНЕШ
(процентаца)

	[illegible]	[illegible]
Ерригга республика хьанийцача	101,3	100,0
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	100,5	100,1
Грозненски ремонтно-механически завод	100,7	109
Карабулакски химреагентий завод	102	102
«СевКавнефтегазпромразботка» производственни объединени	103	109
КIоарга лаьттан ченашкарча йIоехалах пайду лийбу Къилбаседа-Кавказски управлени	107	106
«Грознефть» производственни объединени	102	100,7
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завод	101	102
«Красный молот» завод	100,7	100,3
«Оргтехника» Грозненски производственни объединене		
«Электроприбор» завод	102	100,6
«Промавтоматика» НПО опытни завод	104	100,7
«Пищемаш» завод	101	105
ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» завод	103	102
«Трансмаш» завод	101	104
Электромеханически завод	102	100,9
Гудермесски медъинструментий завод	105	102
Ацетонове завод	106	103
«Грозэнерго» районни управлени	102	102
«Терек» яха Нохч-ГIалгIай мебельно-хьун хIамаш ю производственни объединени	103	102
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод	102	104
Радиотехнически завод	103	104
Электроремонтни завод	100,3	100,5
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод	100,0	83
Цементни завод	75	68
Грозненски аьшкабетона конструкцей завод	100,8	95
Нохч-ГIалгIай карьероуправлени	100,1	102
Грозненски ремонтно-механически предприяти	100,8	109
ГIишлонматериалийн гIишлон индустрен Аргунски комбинат	100,4	96
«Чеченингушводстрой» гIишлошъеча управлене Аргунски аьшкабетона изделей завод	103	104
«Чеченингушводстрой» гIишлошъеча управлене ремонтно-механически мастерской	101	101
Нерудни гIишлон материалаш йоахен чакхйоаккха Карабулакски завод	100,0	92
Хьун боахама министерство	102	103
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	100,3	102
Мехкарьер	100,9	106
Назрановски трикотажни фабрика	101	108
Швейни производственни объединени	101	101
Кога гIирс бу фабрика	101	102
Грозненски даьтта доаккха завод	104	106
Шекар доаккха завод	128	134
«Консервплодоовощ» Нохч-ГIалгIай производственно-торговни объединени	101	100,1
Духа комбинат	107	84
Шурий промышленноста объединени	102	101
«Чеченингушвино» объединени	103	103
Ялата продуктай Нохч-ГIалгIай производственни управлени	102	96
Грозненски экспериментально-[illegible]	100,9	102
«Госкомсельхозтехника» яха республикански объединени	101	100,4
«Металлотара» завод	102	99,8
Протезно-ортопедически предприяти	101	100,0
БIарга са доацарий общество	103	108
Къорен меттазен бирий общество	100,8	106
Издательства, полиграфе, книжни торговле гIулакхашта йола управлени	103	103
«Чеченингушстройматериалы» производственни объединени	102	99,2
Кхачан промышленноста министерство	103	103
Моттигерча промышленноста министерство	101	105

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ

ПЯТИЛЕТКА ЧАКХЙОАЛАШ

ХьатIаккхьчай иттлагIа пятилетка чакхйоала ха. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша укх деношка шоай деррига низаш оарцагIдоах пхе шера планаши тIанйца доккхий социалистически декхараши кхоачаш а тIехкхоачаш а де, производства эффективности балла дикали айе, хьинаре болх барца КПСС XXVI съезда накъабаха гIерташ.

Юхейисача хана республика индустре болхлой дукха хIамаш де дезаш ба, бокха бехктохкам тIалатт хIара къахьегача коллективана, хIара болхлочоа юкъара декхараш кхоачашдара.

Шерра яьржача социалистически яхьо, тIагIертта къахьегаро, новаторства, наьха творчески хьинаро хIара денва, хIара кIирапа керда толамаш кхухь. Цох доле кхьаьта тешал да 1980 шера йис бетта баьча балхах хьахиннараш.

Эгтара хьалха белгалдаккха доагIа республика индустре болхлоша нйс бетта программа еррига керттера заданеш кхоачашъяьлга.

Продукци маьхала яьккхара йис бетта план республика промышленносто 101,3 проценти сентябра бетта программа 102 проценти кхоачашъяьй. Планал совгIа маьхала яьккхай 14 млн. сома продукци.

Социалистически яхье хьалхалаттараштa юкъе цIи яккха йоагIа республика мехкдаьттахой. Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене коллективо хIанзе а рапорт деннад иттлагIча пятилетке мехкдаьтта даккхара план ханал хьалха кхоачашъярах, хIаьта мехка довгора-энергетически кхоачим алсамбоахаш кхм тIа а «Iаьржа дошув» дIахо доаккхаш а я.

ДIабахача нйс бетта республика мехкдаьттахоша планал совгIа 20 эзар тони мехкдаьтта деннад, е тIаьнпача декхарел шозза дукхагIа, планал совгIа сал еннай 35 млн. куб. метр, из а планал дикка дукхагIа я. Белгалдаккха доагIа республика мехкдаьттахоша пятилетка йолаелча дена лерттIа болх белга.

ХIара бетта планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а еш болх беш я республики технически прогресс еча боккха лоархIам болча машинашъечар металлообрабатывающин промышленноста предприятей коллективаш. Шу чакхдоалаш шера а пятилетка а планаш кхоачашъяра шеко йоацаш а цул совгIа продукци арахецаргйолаш а хургья уж. Машинашъю отрасль бIарчча хьанйцача планал совгIа мехкага кхоачаргья 2,4 млн. сом мах бола продукци, укх шера тIанйца декхараш 1,1 млн. сом долча. Цу отрасле чIоагIа къахьегаш я «Красный молот», «Электроприбор», «Пищемаш», «Электроинструмент» заводий коллективаш.

Пятилетка дIайоласнача хьалхарча деношка деиз машинашъеча предприятешка шерра яьржар «ИттлагIча пятилеткана — лакха эффективни техника» яхача девизагIа йола социалистически яхь. ХIаьта шоай дош машинашъераша кхоачаш ду. ИттлагIча пятилетка шерашка шоай предприятешка цар карадерзадаьд дикагIча машиний оборудовани 100 совгIа тайпа. Цига дукха балхаш ду производственни участкаш шеръяра а царна реконструкци яра а тIадерзадаь. цу балхаша хетаргахьа торо лургья иттлагIча пятилетке 35 процент продукца дукхагIа арахеца.

Республика индустре предприятешка къахьетта уйла тIаухийтар продукци дукхагIа арахецаран на дикагIа хилийтаран. Iилма-технически прогресс юкъейоалаярах, къахьегама овсарле дакхьярах, материальни ресурсех бизоагIа пайда эцарах дукхаьа предприятешка дукхагIа продукци яьккхай ниэлаш алсам а ца доахаш.

Цу хьакъехьа дикка толамаш даьхад заводаша: «Красный молот», Грозненски ремонтно-механически, «Пищемаш», «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», радиотехнически.

Цу предприятешка укх шера нйс бетта дIадахача шера цу ханаца нийсдича 7 процентагара 15 процентага кхьачай арахеца продукци.

Цу предприятей масало къаьгга тешал да хIара производственни участке пайда эцанза торонаш йолаш хилара.

ИттлагIча пятилетка заданеш тIехкхоачашъеш хьайоагIа «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, ацетонови завода, «Грозэнерго» энергетически управлене, швейни производственни объединене, чхьагIаракоьньачи комбината, шурий промышленноста, кхыча предприятей коллективаш.

ДIабахача нйс бетта «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене продукци арахецилга 4 процент, ацетонови заводе 12 процент, швейни производственни объединене 8 процент лакхденнад.

ИттлагIча пятилетка доккхий а чоалхане а декхараш кхоачашдара аьттув боалийтаниякъ ба къахьегама овсарле лакхъяр, къахьегама дисциплина чIоагIъяр, нана юкъера организаторски болх тоабар. «Мехка хьалхашка латта тайп-тайпара экономически социальни декхараш толамца кхоачашдара, — белгалдир новкъоста Л. И. Брежнева КПСС XXV съезде яьча доклада тIа, — кхы кийкъ бая къахьегама овсарле сикка лакхъяр мара...».

Парте XXV съезда решенеш, пятилетка заданеш кхоачашъеш баьча балха анализо яро тешал ду лакхьара инициатива хьагойтача, Ленина дешаца аьлча «чурча торонех ма могга дукхагIа пайда эца гIертилга дерригача доакъошка лакхача боарам тIа а дика а доашдар гIулакх практически вIаштIехьдаккха, гIарн татех доацаш чIоагIа а доттагIлеи тIехьа а цхьана болх бе хьалхар тийша долга».

Республика промышленность бIарчча хьанйцача къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьй.

ДIадахача шера цу ханаца нийсдича цхьан болхлочо дар 1,1 процент дукхагIа хиннад, хIаьта союзни доал долча предприятешка — 2,8 процент.

Къахьегама овсарле айяра чотагIа тIа мел яхийтта продукци арахийцай «Нефтехимзапчасть» заводе, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент», Назрановски трикотажни фабрике, чхьагIаракоьньачи комбинате, Гудермесски медицински инструментий заводе, кхыча предприятешка.

ХIара предприяте кIезига торонаш яц сменашта юкъера балха ха йоаяр дIадаккхара, штурмовщинаца, прогулашца, кадраш хувцадаларца доаттабу къовсам «чIоагIбара чотагIа къахьегама овсарле айяра».

КIезига лоархIам болаш дац къахьегам вIаштIехьбаккхара бригадни метод юкъейоалаяр а.

БIарчча хьанйцача промышленносто дика болх баьбале а, цхьайолча заводий, фабрикий коллективашка долаш да кхоачамбоацараш. Нйс бетта планах лоархIаьяц цементни завода коллектив. Халкъа боахама цу васо дIа ца луш яхай 188 эзар тони цемент, е планах 96 процент.

Къахьегама овсарле айяра план кхоачаш ца еш йисай 13 предприяти. Эгтара дукхагIа план кхоачаш ца яьраш я Грозненски дулха комбинат, ялата продуктай производственни управлени, гIишлой материалийн гIишлой индустрен Аргунски комбинат, рудни йоаца гIишлой материалаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод, аьшкабетонни хIамай Грозненски завод, «Чечингушводстрой» гIишлошъю управлени, кхыраш. Цу предприятей кулгалхойн инженерно-технически балхахойн уж тайпа гIулакхаш лошш ба, къахьегам дIабахийтар тергал а ца деш, фуннагIа даьа план кхоачашъе гIерташ.

Цхьайолча объединенешкен предприятешкен цхьанкха а бахьан а доацаш хьалха дIахача ханаца нийсдича къахьегама овсарле лохъялийтай. Масала, 1979 шера нйс беттаца нийсдича цхьан болхлочо дер «Севкавнефтепереработка» яхача производственни объединене 5 процент, дулха комбинате 14 процент, кондитерски фабрике 11 процент лохденнад.

Из тайпа хьал оттара бахьанех цаI да къахьегам лерттIа вIаштIехьа ца бахкар, балха ха йоаяр, штурмовщина лелаяр.

Къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхар, къахьегама дисциплина чIоагIъяр хIара коллектива, хIара болхлочун декхар да. Къахьегама ресурсаех бизогIа пайда эца беза, тIехьаьюса коллективаш, бригадаш, цехаш, звеньяш хилийта йиш яц.

КIезига лоархIам болаш дац араеца продукци дикагIа хулийтилга а. ХIанз республика промышленносто арахецача продукцех дикала пачхаьалкхен Знак йолаш аттестаце е эзарех 30 процент гаргга мара яц. Цу лостамагIа дикка дукха болх бу «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, «Красный молот», «Электроприбор», «Оргтехника» ПО, радиотехнически, «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни заводий коллективаша. Цунца цхьана цхьайолча предприятешка хьалха а сенна арахец дикал лоха йола продукци.

Дукха рекламацеш ух Грозненски кога гIирса, Назрановски трикотажни фабрикай, художественни промыслай, текстильно-галантерейни объединеней, дулха комбината, кхачан промышленноста предприятей продукци дикал лоха йолаш хилара. Уж кхоачамбоацараш дика довзац ба цу предприятей кулгалхой, специалисташ, бакъда, халахете а, продукце дикал айяра холуш хIама деш бац.

Шоай балха тIа дика толамаш даьхад гIишлошъеча республика подрядни организацеша. Шоай низаца гIишлой-монтажни балхаш дара нйс бетта план кхоачашъяьй подрядни гIишлошъеча организацеша.

1979 шера цу ханаца нийсдича дукхагIа даьд балхаш. ГIишлошъяри программа кхоачашъелга Iалашдаьд гIишлошъяра Нохч-ГIалгIай управлене, кхычар.

Болх байта дIаеннай производственни культурно-бытовой объекташ. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича дикка дукхагIа хьалдаьд кхача чубаха цIенош.

Укх деношка республика гIишлой индустре болхлой иттлагIча пятилетка тIехьара шу кърда толамаш доахаш белгалде гIерташ ба.

КПСС XXVI съезда баха ма боаггIара накъабахар дукха къахьег цар хIанз.

«БКП XII съезда — даха ма доаггIара пакъагIо!» — из лозунг шерра даьржад Болгаре съезда хьалхарча ударни вахте эттача бIаьш йолча коллективашта юкъе. Софие хаддавза рапорташ ух республикерча къахьегамхошкара. Цар хоам бу шоаш доахача толамех, иорхIагIа пятилетка чакхйоалача шера планаш ханал хьалха кхоачашъяра керда доккхагIдола социалистически декхараш тIанйца хиларах. «Съезда сийна — дика гIулакхаши доккхий толамаши» яхача болама инициатораш хиннa дIаэттай Г. Димитрова цIерагIча Варненски кемаш деча комбинатех «Девня» яхача химически комбинатех коллективаш.

СУРТА ТIА: Варненски верфера дикагIбола кемаш дераш социалистически яхье хьалхалаттараш.

БТА—ТАСС сурт.

ЛЕНИНСКИ ТIЕХЬАЛЕ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕРЧА КУЛЬТУРА ДЕШАЕХ В. И. ЛЕНИНА ЯЬХАР

Культура проблемаша дика моттиг дIалоац В. И. Ленина теоретически тIехьалеце. Капитализм дегIаахара тIехьарча лагIа тIен социализмага довлача ханен общества экономически, социально-политически, духовни оагIонаш тоххаш, цо кхеллай социалистически культуран культурни революцен теори. Социализм хьалъяра овлан тIара декхараш кхоачашдеча культурни революце боккха лоархIам хилар белгалдаьккха ца Iеш, коммунизма котало духьал ювзаш хиннай цо керда культура хьаярца.

Цхьан оагIорахьара коммунизмаш материально-техническа база хьаяр, коммунистически общественни гIулакхаш хьахилар керда дуне кхоллаш вовча сага духовни вахара овлангара хувцамаш хилара йола материальни кIийле я; вокх оагIорахьара уж хувцамаш цоаш экономически социально-политически эргалонаш хилара тIабераабаьча балха хилаьза даргдоаца хьал а хиле дIаотт.

Капитализмагара коммунизмага довлача ханарча объективни закономерностех цаI а йолаш, культурни революци ерригъюкъяра характер я. Из чоалхане, дуккхача оагIорахьара процесс йолалу пролетариата диктатура оттальчул тIехьагIа, коммунизм котъальлара эша хилалза даргдоаца дерригa хьалаш хьадьчул тIехьагIа чакх а йоал. Культура хьаяра декхараш кхоачашдара формаш тIен способаш тIен, ца дегIаяре темпаш тIа и. дI. белгало ют цо, баьзда, культурни революце чулоацам хувцац.

Культурни революце чулоацама характеристикен декхараши эггара хьалха къостадаьд В. И. Ленина йоазош тIа. Культурни революце, цо яхачогIа, «берригача наьха культурни дегIаахара бIарчча лостем, бIарчча оагIув я» (ПСС, т. 45, 352 оагI). Наьха кхоачалургбоацача хиьях чIоагIа теша а тешаш, В. И. Ленина белгалдаьхад, Сийлахь-боккхача Октябро хьалхьоальча культурага, Iилмага, просвещенега къахьегамхой чIоагIа кхача гIерташ хилар. «КIалхара хьал чIоагIа гIайттаб нах сердалгох знанегем кхача, белгалдаьхад цо. — Вай доккхал де доагIа цу гIоттара новкъостал деш а гIулакх деш а воаш хиларах» (ПСС, т. 42, 328 оагI). Иштта хьоастабаьб В. И. Ленина социалистически культура дегIайоалаеча къахьегамхой бола лоархIами культура хьаеча дола Коммунистически парте а Советски пачхахьалкхен а декхараши. Политически социальни хувцам, цо дIахьекхача тайпара, культуре хулача хувцамал хьалха хул, из цунна хилалза даргдоаца хьал я да.

Шийй парте кулгал а деш революционни пролетариато ше хьадаьккхача политически Iаьдалах пайда эц экономически а духовни а лоалара беррига къахьегамхой мукъабахара, адамаша хьадаь материальни духовни рузкъа халкъа довлахь дераду. Иштта мукъабаларо хьахулийт из рузкъа юкъара дерзадарал а халкъа бе доллараl а совгIа, из наха кара дахийтанза даргдоацаш хилар а. ТIаккха производственни, дерригача общественни вахара доал дара, хьалха духхьал шоай доалахьа рузкъа долаш хиннарий класса монополи хиннa гIулакхаш нахага кхачийта деза. Укхаза дувцар да общественно-политически вахара баха беррига нах. Ленина дIадехаш ма хиллара, юкъеозилга.

Котъальнна пролетариат Iомаллар — из, яьхад В. И. Ленина, эггара хьалха доал де Iомалулга, уйла е Iомалулга, пачхахьалкхен хьисане гIулакхаш де Iомалулга да. Из ше дувцаш цо яьхад, социалистически революце торо хилийтай нах Iомалулга юкъарчал доаццаш цар шоай политически, хIама эргадоаккхача гIулеккхаца дувза.

Къахьегамхой шоаш творчествага бахара дола керттера хьал да дуне дегIаахара объективни закономерностей знанеш, эггара хьалхарча аргIана Iилме мировоззрени цар Iомаяр. Из мировоззрени хьахул вахача гIулакхаш деча процессе адамий культуре ерригача ганза тIа. Нах культура ганзашка бахара доаш В. И. Ленина юкъарчал доаццаш дийзад социализм хьалъяра мегIаьца, дуп хьашташ общества экономическия социальния прогресса. Къахьегамхошта политически идеологически кхетам балара тIа а дерзадеш. РКП(б). (1919 ш. март) VIII съезда резолюце тIа белгалдаьккхад: образовани знанеш йоржаьца Iеш, «...керттерга даькъе керди дуне кхоллача хьинаре дакъа лоацара бола саьхотами къаьгга дуне довзилгеи хьахилийтара гIо деш а хила сва». В. И. Ленина дешаьца ьлча, образоване культура кIийле хьаю, бакъда керда культура хьахилара ерригa оагIонаш чулоацац цо.

Культура хьаяра ленински плана кхаь тайпара декхараш белгалдаха метаргда. Цхьадале, пачхаьа Росси культурни тIехьайнса хилар дIадаккхарца дувзаденна декхараш. Из да эггара хьалха нах дешалза хилар дIадаккхарца царга хIанзарча производства дIаеха знанеш кхачийтари, из эггара боккхагIча лоархIаме декхар да. Революци котйоалача хана Россе баьхача наьах дикъагIа дакъа мара грамотни дацар.

Грамотни воаца саг политикана юкъе вагIац, яьхад В. И. Ленина «Духхьал грамотность хиларах далац гIулакх, яьхад цо», советски боахам а кьалбе беза, хIаьта из деш духхьал цхьан грамотностаца гаьна варгвац хьо, — культура чIоагIа лакхье еза» (ПСС, т. 44, 170 оагI).

ШоллагIдола декхараш да революци котъяллалца йолча хана кIезэнгача нахага мара ца кхоачаш хинна буржуазни общества культурана, Iилмана, техникана карагIдаьннараш карадерзадари уж дерригача халкъага кхачийтари. Цигтара хьайоагIа керда дуне кхоллар а хинна дIаотта йиш яц хьа «адамаша хьаь ерригa ганзаш яйзачул тIехьагIа мара» яха ленински положени (ПСС, т. 41, 305 оагI.). «Духхьал вай ханарча образоване ларда тIа мара овлангара эргакхха йиш яц общество, из ца дой, хилча ловш дар а хинна дусаргда дагалаттар» (цигта, 307 оагI).

КхоалагIдола декхараш да дукха бола къахьегамхой хьинаре творчески къахьегара юкъеозара ларда тIа керда культура кхоллилга. Уж декхараш кхоачашлу къахьегамхой творчество практически юкъейоалаяра, хьинаре социальни хIама кхоллара эша хьалаш денача социалистически революцена карагIдаьннарий кIийлен тIа общества вахар эргадаккхара процессе. Керттерча дакъе духхьал цар бовайт культурни революце чулоацам.

Социализма ларда тIа дерригa вахар практически творчески эргадаккхара керттерча факторех цаI хиларах тарра духовни культура дегIайоалаяр — из ба нах культурага бахара специфически социалистически никъ. Уж кхоиккхе а тайпа декхараш цхьан ханна кхоачашде йоалаелар социалистически Росси. «Цу хана доллача хIаман кхом бе бовар, — яьхад Л. И. Брежнева. — Бакъда, образовани, Iилма, культура дегIайоалаяра эггара дIаьхегIа дола капиталистически мехкаш а хьогаргдолаш камаьрпша средствaш дIехийцар партен правительствaн».

Нагахьа санна Советски Союзо цу даькъе шийна карагIдаьннарашца дуне цецдоахе, уж карагIдаьннараш хьахиннад культурни революце ленински теори вахаре кхоачашдеш.

Максим ВИКТОРОВ. (АПН).

ШУРА ДУКХАГIА ЙОАККХ

— СССР Конституце дента кийчлуш шера планагIа 239 тонн шура яккха йоагIаш хIанзале 205 тонн яьккхай оаха, — аьлар «Восточный» яхача совхоза ферма бригадира Датаева. Соакха цу хана хинначул 214 килограмм дукхагIа я ма. ХIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 1934 килограмм шура яьккхар.

— ТIаккха шу чакхдаллалца йолча хана 2,5 эзар килограмм хIара Iаттагара яккха йиш хургья-кх хIаьта, — аьлар Хатаева Айзас. — ХIара Iаттагара шера 2300 килограмм яккха декхар тIайийцадар оаха. Кхы тIа а яккха вIаштIехьдаргда 200 килограмм. Аз дош лу 3000 килограмм хIара Iаттагара шура яккха.

Коллективера нах теш Айзас ше денна дош кхоачашдергхиларах. Белгалдоаккхаргда вай цо хIанзале а хIара Iаттагара 2200 килограмм шура яьккха хилар, вешта аьлча шера планагIа 95 процент.

Тха совхоза ферма йоккха яц. Бакъда, шура яккхарга диллача йоккхагIъяраште тIехьашка ялац из. Мишта ка йоал доаркай уж толамаш даха?

Тха боахам специализаци яь ба, из юкъебода «Чечениигушнино» яхача объединеkена. ХIаьта хьайбай боахам дегIабоалабара торонаш доазуа оттадаь я укхаза. Доахан дажа даьгIенаш яц. Кхыметтел аьхки а уж карта лоаттаде дезаш хул. Бакъда, доакъар рационага хьежжа лу.

Доахан дика кхоаб скотника Мурадов Темирбулата, Цо лаьрхIа хьожаш, кхоабеш лу концентраташ. ХIанз хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 6,2 килограмм шура йоаккх. Кхы а дукхагIа йоаккх Хатаева Айзаси, Ракаева Майдатен — ворхI, ворхIи ахи килограмм.

Доахан деттара йоккха говзал я Хатаева Айзай. Цунгара хьоьхам ийбу Ракаева Майдатен комсомолкас Юсупова Майсаси.

КПСС XXVI съезда сийна лоржача яхье шийгара доагIа дакъа лоац Iаьсий леладеш йолча Саидова Лизас. Iаьсана дийнахьен буса 320 грамм тIаккхетийта йоагIача, 370—380 грамм тIаккхетийт.

Сагото ха я хIанзарьар хьайбаш лелaдераште — Iаьнна кийчлуш ба уж. Хьувкъам ханнахьа чукйца баккхара, юрте боахама продукташ дукха яхара, хьайбашта 1980—1981 шерашка Iан кийчо дика яра тIахьехаш болча КПСС ЦК соцамо тIаберзабу хьайбаш леладераш из боккхача лоархIаме декхар кхоачашдара. Фермана хьатIеснай 150 тонн йол, лаьттах. еллай 206 тонн сенаж, 1300 тонн силос. ДIайийнача баьца 300 тонн йол кийчъе лерхI Эзиркaнов Висит керте латтача доакъар кийчдерий бригадо.

Доахан чудоахкача кхийшка бетона кIиле йиллай, тховаш товдаьд. «Госкомсельхозтехника» объединене слесараша электрооборудовани, кхо арадоаккха транспорте раш тодю. Ремонтникаша помещенешка микроклимат кийсъю. кIир тох. басар хьокх. Хьайбаша йIайхачен сийрдачен помещенешка Iа доаккхаргда.

Вай парте XXVI съезди накъаболхаш тха ферма болхлоша пачхахьалкхенга 205 тонн шура йохка декхар тIайийцад. ХIаьта из хIанзале а 170 тоннал совгIа ехкай.

Л. ЮСУПОВ, «Восточный» совхоза МТФ учетчик.

Оаха яздаьчун лерагIа

1980 шера 23 августа арадаьннача газета тIа напечатахьяр «Завода гIо эш» яха корреспонденци. Цу тIа дувцар минеральни хий доахача Серноводски завода лерттIа болх бе эшаш долчарех.

Цу хьакъехьа газетага ховам бу КПСС Сунженски райкома секретара В. Третьяковаш Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министра К. Исмаиловаси.

«Серноводский» минеральни хий дукхагIа даккхара а болхлой къахьегама хьалаш тоадаре а лаьрхIа, завода коара здaнеш реконструкци е а шерье а йиш йоацаш хилар бахьан долаш «Серноводск» яхача станце районе 1972 шера НГIАССР кхачан промышленноста министерства заказагIа буруш техар № 110-и 111-и йолча скважинашта. СССР Министрий Советерча найдани овхкалий запасашта йолча Госкомитето чIоагIйир хин балансови эксплуатационни запасаш дени буса 97 куб. метр а йолаш.

XI пятилетка план оттаеш НГIАССР кхачан промышленноста министерства лерхI «Серноводский» яха керда завод хьалъе 20 млн. шуша шера аре а хецаргйолаш, 1,2 млн. сом дIа а дохийташ.

Проект оттае йолаергья 1981 шера, хIаьта юххера а чIоагIъергья 1982 шера II квартале. Хьалъе йолаергья 1983 шера, 1984 шера чакх а йоаккхаргйолаш. Керда завод болх бе йолаеча къаьна яр дIакъоаларгья, хIаьта хIанз завода хIара шера эшаш йола оборудовани тая цо лерттIа болх бергболаш.

ТЕШШАМЕ ГIА БОАХАШ

Боккха боахам бац Назрановски районе совхоз-техникума бар. Дерригa а ши эзар гектар оаха лаьтта мара дац цар доалахьа. Цхьабакъда, цу лаьттанна доаттIача тайпара, агротехнически бокъонаша ма яххара механизатораша а кхаш леладераша а гIулакх дар бахьан долаш хIара шера дика толамаш дIахо вIаштIехьдовл цар.

Укх шера дукха ха йоацаш коллективо рапорт делар пачхахьалкхенга хьажкIаш йохкара шера план тIехкхоачашъяьй аьнна. 450 совгIа тонн дIаеннай уж. Парте XXVI съезда сийна цар дош деннад планал совгIа кхы а 450 тонн хьажкIаш дIаяла. Из хул шин шера йола норма. Цул совгIа, хьайбаш леладераша а шоай планаши социалистически декхараши тIехкхоачашдаь баьннаб.

— Мишта вIаштIехьдаьннад шун иштта дики толамаш даха? — хетт аз совхоз-техникума директорага Цокиев МурдIалий Мухтарега.

— Ма дарра аьлча, — йоах цо, — тха совхоз-техникум бархIлагIа пятилетка чакхйоаллаш мара вIашагIъелалац, цудухьа тхоай балха лоархIам нийслагIа пятилетка хьахилча хана деза бу оаха. Яндаререча бригадера механизатораш дика нийсбелларах, цар шоаш кхо ца беш хьинаре къахьегарах шерагара шерага лаьттанцара йоала продукташ дукхагIа яха низ кхоач тха. Масала, совхоз-техникум вIашагIъеллача хьалхарча шера хIара гектара тIера юкъера лаьрхIача 14 центнер мара ялат чудензар оаха, хIаьта цул тIехьарча шерашка 20—25 центнер даьккхад. Iилмана керда карагIдийннараш, толамагIа йола опыт балха юкъе а ккувлаш тха специалисташа, звеньевойша, механизатораша беррига низ оарцагIбаьккха къахьегарах совхози коллектива вIаштIехьдаьлар пачхахьалкхенга ялати, генараши дохкара итталгIча пятилетка план диъ шера кхоачашъе. ПланагIа 59900 центнер йолаш Даьхенна оаха дIаделар 75570 центнер ялат, хIаьта генараш дIаделара, дукха хIама ца эшаш, ши пятилетка кхоачашйир оаха. 159 тонн шекара свеклаш мара дIаяла езаш дацар тхо пхе шера план кхоачашъяра. Таханарча дийнахьа оаха дIаденнад 250 тонн мерза овлаш.

Укх шера цхьайтталагIча пятилетка чотагIа къахьегаш бар совхоз-техникума кхаш леладераш. Хаоттама хьалаш ахархошта аьттув боацаш нийсденнадале а, цхьайолча культурай хьувкъам во хилaнзар.

Дулх дохкара пхе шера план а укх бетта кхоачашхургйолаш я. Укх деношка яхар санна лоам тIара цIадоаладергдолаш 50 бежан да. Царех хIаране доал 400 кг дIакхоачаш да. Уж дIачулелча а кхоачашхул пятилетка план.

Толамаш ши-шегIа хьахулаш дац. Уж хьахул шийх уйнша долча моллагIча хIамaна лерттIа, довл а деш, доккхачун а зIамигачун а ихом беш хIара механизаторо, хьайбаш леладечо, иштта кхыча болхлоша хьинаре къахьегарах.

Сона цIераш яха лов Даьхенна ялати генараши дIаделара пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяран хьайбай продукци алсамъяккхаран тIехьа лоаттабьчи кьовсаме кIаьдбалар фуд ца хоаш, шоай беррига низ дIалуш къахьийгача наьха. Царех ва Къахьегама ЦIеча Байракха, «Знак Почета» орденаш делаю комбайнер Кансигов Мусва. Цо сийленца кхоачашъяьй ялат хьаккарен ардарен пятилетка. Иштта дика толамаш даьхад укх пятилетка шерашка вIаштта хIара гектара тIара 13—17 центнер генараш чуийдача звеньевойша-механизатораша Часыгов Пашас, Евлоев Ювсупа. Цар къахьегам а вай правительства белгалбаькхаб орденаши медалаши яларца.

Совхоз-техникума коллективо сий деш ва башха-дика механизатор, хьажкIаш лелаеча звеной кулгалхо Котиев Дауд. Йокъал эттача укх шерагара дIанийккхача. дIадахача дийнех цхьа шу дIадахийтадац цо хьажкIаш кхеяра планаши социалистически декхараши кхоачаш ца деш. Духхьал цхьа хьажкIаш кхеярал совгIа кхы а дукха тайп-тайпара балхаш ду Дауден цун звеноцарча механизаторашен. Эшаш моттиг хилча уж болх лаьтта аха, ялати кхыйола культураши дIае, вокх звеношта новкъостал деш хьинаре дакъа лоац хьувкъам чуэцача. Даьхен рузкъа алсамдаккха гIерташ Котиев Дауда хьийта къа зехьа дайнадац. Вай правительства цунна сийнай Къахьегама ЦIеча Байракха орден, хIаьта цун звеноцара механизатораш белгалбаьхаб сийлен грамоташи мах бола совгIаташи даларца.

Хьайбаш леладеча ферме а кIезига бац социалистически яхье хьалхалаттараш. Доахангара шура дукхагIа яккхара тIехьа лоаттабеча къовсаме дика хьожхамаш гойташ къахьегаш ба доаркаш Китиева Любе, Гандарова Лоди, Галаева IаьтIамат, кхыбараш. Цар лаьрхIад шоай группашкарча доахангара шура яккхара укх шерара декхараш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 63 шу дузача дийнахьа кхоачашде.

Хьоаха ца бича Iелац хьувкъам чуэцача, ялат дIадувача, доакъар кийчдеча хьинаре дакъа лоацаш, хIара шера шоай планаш а декхараш а кхоачашдеш хьабоагIа шоферашi Р. Мальсагов, А. Хамхоев, И. Тутаев, Р. Талдиев, кхыбараш.

Ала деза, итталгIча пятилетка шерашка механизаторий, кхаш леладерий къахьегама овсарле лакхъеннялга, цунга хьежжа тIакхийтад алапи а.

Совхоз-техникума агитатораша шоай дIайхача дешаца ахархой оарцагIъоах КПСС XXVI съезда сийна къахьегама вахте а этта керда толамаш даха.

С. АЛИХАНОВ.

Доазол дехьара

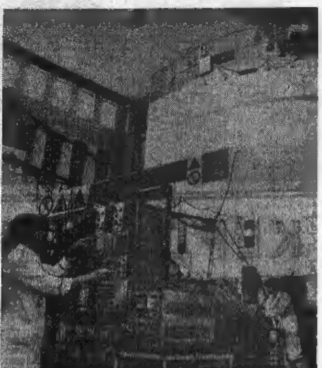

ЧССР. Прагана юхе уллача Ржежерча чехословаци Iилмай Академе ядерни тохкамий Института 25 шу дизад. Советски специалисташа дакъа а лоацаш вIашагIъеллача цу йоккхача центре машара гIулакха атомах пайда эцара проблемашка дувзадена лоархIаме тохкамаш ду.

СУРТА ТIА: Института цхьан помещене оттаь Советски Союзе хьаь реактор. Цун новкъосталца чакхъиккхай ЧССР-е эггара хьалхара ядерни реакци.

ЧТК — ТАСС сурт.

ДРА. Афгански столице мепитеха араьннай НДПА ЦК кепайоазон органа «Хакикате инкилабе саур» («Апрельски революце бакъдар») яхача газета хьалхара номер. Газето кхоачашде лерхIа керттердар — парте генеральни наькъа пропаганда яр, парте мугIараш дегIадоалдари чIоагIдари, парте членаштех дукхача нахах юкъе организаторски, просветительски болх бар да.

СУРТА ТIА: «Апрельски революце бакъдар» яха газет наха юкъе дIадоаржадеш вар.

В. БУДАНА сурт. ТАСС фотохроника.

Социалистически мехкашкара хоамаш

ЭКСПОРТА ЛАЬРХIА СТАНОКАШ

Эстергоме яхача венгерски городерча фрезерни станокаш еча заводе 1973 шера арахеца йолаьй цифровой программни управлени йола станокаш. ХIаьта соахка заводо арахийцача ерригача продукцена юкъе 70 процент дIалоацаш хиннай уж. Уж станокаш дукхагIа арахецара заводе реконструкци яьй, хьалъяьй керда линейни сборочни цехаш, хIинзара технологически оборудовани оттаяьй. Из оборудовани ийцай Советски Союзера, ГДР-ера. Польшера. Укх шера эстергомски заводо 50 процент дукхагIа цифровой программни управлени йола станокаш арахеца лерхI.

Предприятие продукце керттера дакъа экспортагIа Чехословаке, Польше, ГДР, Румыне, кхыча мехкашка дIаухийт. Советски специалисташца цхьана кийч а яь «СОВИМАГ-630» яхача тайпара керда станок арахеца йолаяьй. Эггара хьалхаре цифровой программни управлени йола станокаш кийчъярен арахецарен дакъе социалистически мехкаша лелаеча коопераце опыт я из.

(АПН).

ПАРИЖ. Забастовка яьча чиъаьрахой демонстраци экхаяра гIажамаш етта йолаяьй французски полице. Бокъонца дола доь хилар фордачура чиъаьрий лувцара дешашта йолча транспорта министерства цIеношта юхе. Массеха сага чоьнаш яьй. Полице манифестанташ лувцара духьала а баьина гIайттараша Сена яхача додача хин аьтта оагIорахьарча йисте гIолла Париже бодача новкъа лела транспорт социаь хиннай.

СУРТА ТIА: вIашт доь деча хана.

ЮПИ—ТАСС телесурт.

Политически обозревателa заметкаш

ООН-и тIема кхерами

ООН Генеральни Ассамблее XXXV сессе къамаьл деш СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос тIема кхерам кIезигбара дола гIулакхаш дакза дарг ца хиларах дийцар хIанз укх сахьата дунен халкъашта юкъерча хьалашца дувзаденна да. Кхетадеш да, цу сессе дей повестка тIара деррига 120 дош миттча тайпара хиина а дунен халкъашта юкъерча сообщества къоастае еза ха тIакхаьча йолча проблемашца дувзаденна да. Цхьабакъда уж решенеш лахара даькъера толам дуккхача хьале пачхахьалкхений универсальни организаце членашка кхохкама хьалаши тIема истерни хьалхьейра духьала хоадамбеш дола коллективни доаш ала вIаштIехьдаларах тейшa хургда.

Дунен дуккхача районашка ше чIоагIа ховболийташ бола тIема кхерам духбувлача хьастий цIераш йоахаш, А. А. Громыкос аьнар, бокхьалдар аьлча, дунен тIарча дуккхача наха хетар а цар яхар а дар.

Дувцар да ВIашагIкхийттача Штатий доал деча гIозараша техача голах дунен политикана доала зулам. Вашингтон цIаьхха а яьхнай тIема-стратегически хьал шийна пайдана хургдолча тайпара хувцара наьхъа тIа. Энергетически ресурсашка диллача яIаьхий йола е потенциальни тIема плацдарма хьисапе Пентагона лоархIаме йола дунен моллагIа районе хоатташ хIама а доацаш США «вахара хьаштий сферa» я аьле кхайнаю. Цу е вокх пачхахьалкхене хулаш долча моллагIча чурча хувцамех, Вашингтона дего уж тIазпаш деце, американцаш цу мехка гIулекхашта юкъегIортара дола бахьан хул. Хьадда дола американски гIозараш, СССР-ех США-и кхаш вIашн нийса хилар дIатIа а ца эцаш, из гIулакх дохаде а ядерни кхерам тIалоаттабара эша США низ сомбаккхара ловурт яра а даьнкха, герз хьадегa цIинкха а ца хиннача тайпара сихде а гIерташ да. Юха а керте йоал тIема культ, цу тIа а ядерни тIема яр. ХIаьта ядерни конфликт эккхийта мегаргйолаш а эккхийтача бенъахьа йолаш а я яха уйлаш «довзум долча» «цхьа дакъа мара чу ца лоацача» конфликтах йолча доктрина хьисапе утташ я наха хьалхашка. Вашингтони Пекини — цаI «китайски карт» ловзадеши вож американски «карт ловзадеши» — яхье а яьина хьувa, цу мехках хIарабар гIерт вож СССР-ах лотабе цу гIулакхах пайда бергба духьала США-нок СССР-ии, КНР-ена а СССР-а а юкъера гIулакхаш лертIадахара духьала бараштa, гуччахьа дунен керда тIом «хиланза баргбац» яхаш кхайкадеш бараштa.

Дунен халкъашта юкъерча сообществана кхы кIезигагIа зулам деш яц шоай планашта тIера наьха терхам дIабаккхара цу гIозараша вIашагIъехнача а шерра аьржача а Советски Союзо де лерхIарий хьанъехьарча дезинформацех хьахулараш. «ВIаьшерен керттерча фальсификацешта» юкъе доагIаш да советски герзашцара низаш цхьанна а мехка ца хиннача боарамга кхоачаш дегIадахкарах дола доацараш е кIал цхьаккха кIийле а йоацаш йола дунен тIара хьал кхохнадалара бахьан цун революционни Iаьдалаша дехарагIа дIахьоабанза беча тIемен контрреволюце экспортен объект хинача цу лоаллахарча мехка суверенитет лораяра хьадда йола советски тIема контингент Афганистане яхар да яхаш йола верси.

ООН лакхача трибуна тIара цIаьхха а яьй заявлени: СССР чIоагIа хьаллоац Афганистанерча хьала политически урегулировани яра программа, хIаьта шийн цига юхейиса контингенташ, цу мехка правительствоца дага а даьлла, уж контингенташ цу мехка чуйиганза яргIоаца хьалаш оттадаь бахьанаш дIа ма даьллиге а ара а йоахаргья.

Герз хьадегa сихдара аргIанара мул ца боаккхаш соцабарах дийцача, цу деша хьакъехьара советски инициатива, хьалха ше хиннача бесса, Малхбузехьен цу даькъера цуьна накъайоагIача конструктивни реакцега хьежаш я. Юкъар я хьалхарча базироване американски средствашца органически бувзам а болаш Европерча гаьна ахара низ юкъера болча ядерни герза дешах йолча, тIехьаяха йиш йоацача переговорий императива. Конструктивни эоп тIехьадахаро бакъдергда США дукхагIа советски предложенеш массайолча моттиге хьаллоацаш хилара духьала де дезарий уйла еш хилар кхерам болаш да, яхаш хIанз дуккхача гIозараша дувцараш.

ТIеххьарча хана социалистически содружества мехкаша хьалхашка кхихьай дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбелга дегIадоаладара лини дунен политика кхыча линена къаьстта гуча а болаш духьала уттабеш йолча цхьана уттальча инициативай бIарчча комплекс. Из я Варшавски Договора мехкий дунен ерригача районашкарча пачхахьалкхений эггара лакхехьарча мугIарера кулгалхой вIашагIтохарах йола предложени. Из я вай хьоахаь ракетно-ядерни герад хьанъехьарча переговорех йола инициатива. Из да дукха ха йоацаш Советски Союзо ГДР 20 эзар саг тIема гIулакхаш тIара наха 1000 танки араяккхар. Из я венски переговорашеча цу районера герзашцара низаш шинна а оагIоно хоадамболлаш кIезигдарах йола социалистически мехкий предложени. Из да, тIеххьара а, Афганистанера цхьадола советски тIема доакъош арадахар.

ХIанз эттача хьало цIаьнха ца дийххача тайпара дIадех, Малхбоален а Малхбузен а мехкаш, шоаш хIанз латтача вIашдухьален наькъаш тIара дIа а даьнна кхохкам лаьргIбаргеи тIема кхерам кIезигбаргеи бодача новкъа дIахо даха лаьрхIа хилар дIагойташ дола гIулакхаш цхьана чакхдахар.

Фудар-теш шанкке а оагIув вIашн къовсам ца боахаш а оалача деша юкъувалуш а хилар дIахьокхара хIанзе а де йиш яр? Советски Союза предложенеш: йолаш йола тIема союзаш шер ца яр; хьалдача датега деиз (масала, 1981 шера 1 январе) уж дIахо кIезигдаргахьа гIа боаккхача хьисапе шоай тIема низаши массадара герзаши сов ца даха декхар тIаэцар (къаьстта Кхерамзлен Совета членаш лоархIача пачхахьалкхенашен тIема союзашка гIолларча цар партнерашен); ядерни йоацачек шоай территорашта тIа цу тайпара герз доацачен пачхахьалкхенашта духьала ядерни герз тохарг ца хиларах йола Советски Союзо деторжествaнии заявлени ерригача ядерни пачхахьалкхенаша хьаллацар, ядерни йоацача пачхахьалкхенашта йолча гаранте хьанъехьара йоагIаш йола дунен халкъашта юкъера конвенци тIа а эцаш; тIеххьара а, ядерни герз тохкамаш делга дизза массадена декхарах долча дунен халкъашта юкъерча договора хьанъехьара переговораш ма хулла сихагIа толамца чакхъяхари юкъаш йола переговораш чакхъяхартакьа гIа баккхара хьисапе ерригa ядерни пачхахьалкхенаш моллагIча ядерни желхаништa шера мораторе е раьза хилари.

На гIулакх дара эшаш йола инициативай, конвенцейи договорийи проектай хьисапера кIийле хьотте а нийчъь йола цу хьанъехьара договоренносташ кхоачашгъяр. Советски Союза хетачох, боккхача лоархIаме хургдар дунен халкъашта юкъера хьал тоадара, пачхахьалкхенаш низа политика инерци теркал а ца еш дика гIулакхаш дара цхьана оарцагIйоалаш хилар дIа а гойтаргдар. ЙоагIаш йола цу даькъерча резолюце проект Генеральни Ассамблейга юкъийта оттаеш, Советски Союза делегаце лерхI машара инструмент ше хиларга хьежжа доле шийна хьалхашка латта декхараш ВIашагIкхийттача Къамий Организаце хIанзерча чоалханеча хьалашка кхоачашде деза аьнна, миллионаш бола нах кхоахара ди шоай маьрша хургхиларах теша а беш.

(АПН).

Къаьнача гIалашта юхера сомий беш

— Гоарацe воагIаш хиннав паччахьа, цуннa вайнех лаьттах барг эттaш ваьлла вокккa саг. Хьаттад цо: «Фу де воалл хьо, воккха сагI» — кIаж дIаботIа». — «Iажаш меца хургба, цу хан-мелца вакарг минна хьо». — «Ст Барий береш дахергда, баркал аргдаь. Сел хьаькъале дешаш аларех паччахьо вокхача сага акче деннад. Из дIогаьна валлача вокккa саг тIехьа кьежаш велаш лаьттаь. «ХIана вел хьо!» — «ХIана велац, аIоагIа са хьа-хинна а вала цо сона пайда бича». ТIаккха паччахьа цIаьккха а соагIат деннад воккхача сага сел маьвера жоп даларех.

Легенда хила е хиннa кIама хила а тарлу, бакъда, жIайрахой чIожа уллача Лаьжге вахача къоаноча Курскиев ИбрахьIама Хьадрисе хозахета дувцедаь сона из кIама. Цу хенна дIадоладелар тхо дукха ха йоацчаш дIаоагIа цун сомий — бIарий беш йолча оагIорахьа. ДIа а мичахьа огIаьй! ТIаннакхьа текилг да къалкагIа гуш дар, хьаста йисте гIояла тIехдоал из, тIаккха цIаьхха угагIа хьоза Iуйрийнерча маьлхо Курскиеваг Iар тайпан гIаний пенаш сийрдадоахаш малх хьожача оагIорахьа. ГIалийна юхе, ирача босагIа дIаоагIай цо сомий беш. Цхьан оагIорахьа доахан чуухаргдоацаш бакъий карт рьй, хIаьта вокх оагIоракьера тIехь рьй. Лохача картах тIех а даьнна гаьнаьшта юкъа дIайийнача коартолий гунашта тIагIолла долх тхо. Атта дацар ирача босагIа гIа баха: чIоагIа оагIора даьннача кема палуба тIа латташ санна котаиора. Из деррига а ховденначуа тIехьагIа кхетадe зала доацар эIамига иоажан лаьттан чIелгалг пайда баргболаш кийчъяра мел зала къаьнега дийзад.

— Хьастара доагIа кий лаьтта кIал гIолла укказа, чекк-доал, цудуьа лаьрыIар аз бIарий беш дIайогIа, — йоах Хьадриса.

Юхера а, цхьан гаьна юхе хецар из, тIаккха кIирвенна цунна бIарахьежа воаввелар: цхьан оагIоракьера хьожаш, тIаккха вокх оагIорахьара, цул тIехьагIа Iолохвенна а.

— Фу лех Iе цигара, Хьадрис!

— БIар доаллар указа. Мулаегlа хокхаденна чудезалтеш?.. А укхазе вечгьа доалл ер-м!

Вокхача сага гIар кIезанга лаьгIьелар, бIар кхерадалар кхераш санна: юкха дIатIевахача сона а бIаргадоаизар бIар.

— Укхазехьа ткъена, — са гIулакка сагота вар воккха саг, — Ер ма дий из!

Юкхера а бIаргадийра сона: листача лордашта юкъе цар бесе а долаш улла цаI мера доаца бIар. Мел чIоагIа дог гIоздаьккадар цо воккхача сага: къоанача беша эггара къалхаре боча бIар!

— ХIанз дIадоладеннад эрI — ГIадвака велаьъежар беша да. — ХьатIадоагIача шера, гургда кьона, къукаъем чуэцаргба, ХIанзчуа тIехьагIа тхо тхоай, Лаьжге а, хургда бIараш!

Г. НАСОНОВ.

СУРТА ТIА: Лаьжгера къаьна гIалаш царие юхе Х. И. Курскиева дIадегIа бIараш.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

БОЛЬНИЦАНА новкъостал эш

Галашкара хьалъаржоаллача, айеннача моттиге улл Сунженски райздравотдела участкови больница. Больнице 45 сага лаьрхIа моттиг я. Цо а цун амбулаторе а лах эзар гаргарча сага гIулакх ду. Уж ба Эса чIожа йIоаххала хьалъадача юрташка — Галашка, Мужеча, ДаьттагIа, Оалкама бакха нах. Цхьойолча хана ихыча юрташкара а — Алхастера, Нестеровскера — унахой хул укхаза дарба деш. Тхо цигача долча хана тхоах ихийтар Сунженски района боахама управлене керттера бухгалтер М.-Г. Ганиев. Районни больнице а воашаш, укхаза миншта ниiсвенная хьо, аьнна хаьттача, цо аьлар:

— Дlахьажал гонахьа, укхал сапаргIата моттиг бIаргалйннай шоана?

Из бакълувра. Iалама хьалашка диллача деррига а аьттув болаш да укхаза. Больница кое сомий беш санна хоза да. Аьхки, ара мел йIайха яле а, дегIа тоам беш шийла фо гIерт лохе гIолла доагIача Эса тIара. Гонахьа гIар-тата деш машинаш яц. Кер биззалца са даккха дог доагIаш цIена да укхазара фо. Деррига а лазара дукхалъотта сага низ луш да.

Дукха къахьет лораша, медперсонало унахошта сихагIа дарба дара. Дег тIара баркал йоах унахоша санитаркана Э. Гараноевана, медйишйна А. Гайтукаевана, лора-терапевта Ч. Кубаловна, хьычарна.

Бакъда, аттача хьалашка бац цар болх. Унахошта фу лазар да къоастаде а цул тIехьагIа деча дарбах мел пайда боал ха а лабораторни анализаш е еза. Цу гIулакха хьалъяь лаборатори а цу чу тоъал оборудовани а я укхаза. Бакъда, цу чу болх бе специалисташ-м бац. Воаца дукха ха а я. Районни больница кулгалхоша уж боахийтаргба яха цхьа шу даьна Iийнадац. ХIара керда унахо больнице массаза ва, анализаш районе Iо а йахье, цигара жоп дагга хьежаш вагIа веза.

Хьалха бIарчча район чулоацаш хиннача территоре тIа бахача наха гIулакх де штатни расписанех 7,5 лорий единица, 19 юкъерча медперсонала болхло воагIа. Бакъда, тахан больнице болх беш кхо лори 8 медйишен мара яц. Воацаш ва хилаиза карговаца педиатр, фтизиатр, хирург, стоматолог. ХIаьта болча лорех а цаI — Р. Д. Бештоева, районни больнице Iочуяха кийчъенна яр.

Сихха гIо эшаш хилча унахо районни больнице Iочувига веза. Бакъда, цамогаш хинна саг районе Iочувига эшшача хана машин а хилац, е из цигара хьехха массаза а болх беш телефон а яц. Сихха гIо де эшаш унахо хилча гIаш лела безаш хул лорий а.

Больница керттерча зданешта капитальни ремонт ца ю иттех соагIа шу да. Цу гIулакха ахча хьахецац тхона, йоах завхоза. Бакъда, шоашта дулургдар а укхаза ца даьлга гуш да. Тхо цига долча хана больница цIеношта хIара шера е езаш йола ремонт яь баьннабацар. На хьалхе а, йIайха йолча хана, де дезаш гIулакх дар. Кое лостам бацар. Больница кулгалхой хьежабаларе, вIашгIехьдала мегар фета арабаьнна унахой, царна тIехьа баьхка нах Iоховша гIандаш, массехк беседка оттае. Шоашта тела кхача хьаьна беле а, чам болаш бац, йоахар унахоша.

Больницана гIо де доагIа НГIАССР унахцIено лорaйра министерства.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

КЕРДАДАРАШ — ВАХАРЕ

Советски наьха духовни вахаре бокхха лоархIам болаш да халкъа юкъара политически, паччахьалкхен деза денош обрядаш. Царца к коммунистически идеалаш, советски халкъа революционни, тIема, къахьегама традицеш, социалистически ларда тIа оргадаьннача вахара социально-нравственни гаиаш.

Дерригача халкъа цIей я хиле дIаотт районе Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце. Цхьоалаг Iча мая. Коталоп. Советски Конституце. 8 марта деза денош.

Цар хIара сага Даьхенах доккхал дара, социалистически строй езара. Ленина гIулакха. Октябра гIулакха, коммунизма идеалашта тешаме хилара бола сакхетам лаккху. кIоаргга эмоциональни уйла йит. Из ихета а деш, цу дезача деношта кийчлу партийни профсоюзни организацеш, къахьегача коллективий района юртийи керда обрядаш юкъейоалаяра йола комиссеш.

Укх тIеххьарча шерашка къаьстта чIоагIа деаде доладаьд Коталон, Советски Эскарен ТIема-Фордa Флотен денош.

Коталон ди деадар тIехьтIехьагIа дезагIа отт идейни а художественни а дакъе, ихы а эмоциональнегIа хул из. Цо доккха гIо ду вай Даьхе кортамукъен шуй лаIамен хилийтар духьа шоай вахар дIаденна бола нах дагабоххийтара.

Цу хьакъехьа дика гIулакх ду совхоз-техникума коллективо. ХIаьта цун директор Цокиев МурцаIалий Мухтар ше сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа хинна ва. Совхоза территоре тIа да немецки фашисташта духьала тIом беш байнача бIухой вошала каш. Цига хул дешархой митингаш, цу митингашка дувц вай Даьхе лораеш советски бIухоша баьча турпалча тIемах, царна карагIдаьннача деиал долча гIулакхех.

ХIанз а болх беш ба тIема ветеранаш КПСС райкома партийни комиссе председатель Гадаборшев Османа Махьмад, ОСВОД общества председатель хьалха хинна летчик Оадоев Мурад, тIемен къахьегамен сийлен музея директор Мальсагов Тухан, Бешен Совэрбин, ихы дукхабараш.

Района школей дешархой хIара шера пионерийн комсомольцийи мутгIарашка ух шоай 18 шу доалеча хана, вайцига фашистски гIаьрахошта духьала тIом беш веннача летчика Юдин Вадима дегIача обелиска хьалхашка.

23 феврале вошала кашмашка митингаш ю, зиза н а деххаш.

Советски Эскара ветеранаш хестабеш доккхий гIулакхаш ду № 1 йолчен (директор Ю. Я. Мальсагов) № 2 йолчен (директор Ж. Беркен-Хаев) юкъерча школашка, юрташкарча дуккхача школашка. Уж гIулакхаш деча кулгаллу районни комиссе член волча районо заведующе А. Р. Ужахова.

Революционни, тIемапатриотически гIулакхий лара тIа тханцига хьахул керда ритуалаш. Из да Советски Эскаре гIулакх де болха кагий нах торжественно накъабахар. Из гIулакх дика леладу Сийлахь-боккхача Даймехка ветеранаша М. О. Гадаборшева, Т. М. Мальсагова, районни военкомата коллективо. Долакха-Юрта Совета, ТIой-Юрта Совета, ЖIайраха Совета, «Электроинструмент» завода, «Назрановский» совхоза, «40 лет Октября» яхача совхоза коллективаша.

Районе шерра даьржа да эттара кхалха хьаэцаш дола паспорт торжественно дIалуш. Цу хьакъехьа доккха гIулакх ду керда обрядаш традицеш юкъейоалаяра йолча комиссе члена, района паспортни стола начальника Котикова Iайшета. Из торжественно чакхдоаккх саг СССР гражданин а хинна дIаволавалара паччахьалкхен акт хиларах тарра, школе, дезала, производства деза ди хиларах тарра. Из гIулакх дика леладу «ГПТУ-14», гор. Назрана № 4 йолча, Экажкъонгий-Юртарча, Пхьилекъонгий-Юртарча юкъерча школай коллективаша, кхычар.

Районе хул хьувкъама деза ди а. Цо йоккха моттиг дIалоац, из чIоагIа белгалдоакх. Кагирхой эттара хьалха балха бахар, царех болхлой хилар, хьехамчаши къахьегама ветеранаши пенсе бахар торжественни хьале деш да. Дукха ха йоацаш совхоз-техникуме хилар хьувкъама хетадаь цун коллективо пятилетка ханал хьалха чакхъяьккхарца дувзаденна деза ди.

Къахьегата коллективе керда нах хьанийбу торжественни хьале районни комиссе членаш болча трикотажни фабрика директора В. Н. Ватурина, ГПТУ-27 директора Т. М. Сагова, кхычар.

Цу коллективашка дика кийчду къахьегама цIей, къахьегама ветеранаши производстве хьалхалаттараши хестабара ди, торжественни хьале ю социалистически ихьа итогаш. Наьтта бохийт пенсе болхараш а.

Укх тIеххьарча хана районе шерра баьржаб хьехамчий болам, хьахнинай болхлой династеш.

Бокхха ихетам луш гIулакх да вай халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен моттигашка хулача Еррагсоюзни похода юкъе дакъа лацар, «Зарница», «Орленок» яха тIема-спортивни ловзараш. Цу хьакъехьа доккха гIулакх ду № 1 йолча берий беша, «Электроинструмент» завода бешакомбината коллективаша, кхычар.

Кердача дезалий обрядаши ритуалаши хьахиппай коммунистически къахьегама бригадашка. Коммунистически хьасане болх а беш, кагирхоия лаьрхIад коммунистически бытага кхоачаш культура лаккхе.

Сага вахаре хулача доккхийчарех цхьа хIама да саг йоалаяр, маьре яхар. Шии тайпара деза хул из ди регистраци еши цIагIа нах вIашагIотохаши. Регистраци еча хана паччахьалкхенга гIолла акт оттаю керда дезал хьахилара, дIокхайкаю маьрей сесаген бокъонаши декхараши. дIабовзийт царна дезала вахарах береш кхетадаран шоай бола бехктонхам.

Районе «Электроинструмент» заводе хьайнидлай маьре йодачеи саг йоалвечеи наьха Дворец. Укх шера 9 бетта цига регистраци хьй 542 керда хьахинача дезала, царех торжественно регистраци йир 173 дезала. Цу Двореца кулгалдеш я районни комиссе член Богатырева Марем.

КIоаргга чулоацам болаш хила доагIа советски дезале нетта, советски общество а керда саг хьахилар. Советий Мехка керда гражданин хьахилар торжественно белгалдаккха доагIа. Районе 1980 шера 9 бетта 1460 бер даьд. царех 494 бера регистраци йир торжественно.

9 бетта итогаш еш белгалдаккха доагIа дукха а кхоачамбоацараш балха тIехь хилар. Уж да дезала-бытовой обрядаш юкъейоалаеча, ритуалаш кийчъеча, лелаеча, торжественни регистраци еча, кхычахьа. Дукха я формализм, кхоачамболлаш кIоаргга а эмоционально а дац уж гIулакхаш, план яц балха, района общественностацен къахьегата коллективашцен боагIаш бола бувлам бац, дезала хила беза кхетам балара гIулакх вIаштIехьдаьккхадац, маьре йодачеи саг йоалаечеи наха боагIаш бола кхетам лац.

Геттара кIезига тернам тIабоккийт саг йоагIача йодача денна. ХIаьта урдув лупи эцаш моттигаш йолаш я. Цу хьакъехьа лоадама хIама дац Дворецо. Цхьаккха болх беш яц общественни Советаш. Цига белгалдаккхац советски дезала ветеранаш, дукха берий дола нанай хестабелга. Активаца а бахача нахаца а организаторски кхетамеи болх бац, ледара пайда эц юртий исполкомех юртара церемонеш еча.

Дукха кхоачамбоацараш да хьувкъама ди, лоирнай ди, хьайбай боахама ди дездеча, кхычахьа.

КПСС XXVI съезда* накъадолхаш керда обрядаш вахаре юкъейоалаяра районни юртийи комиссеша тоабергба шоай болх, сигагIа дIадоахаргда балха тIара кхоачамбоацараш, лаккхбергба шоай балха атеистически лоархIам.

М. ПУГОЕВА,

Назрановски райисполкома керда обрядаши традицеши вахача наьха бьта юкъейоалаяра комиссе председатель.

АМУРА ЙИСТОШКА ДУ ОАХКАМАШ

ЛоархIаме хIамаш кораяьй археологашта Хабаровски яхача города 80 километр гаьна Амур яхача додача хин аьтта оагIорахьа уллача Сикачи-Алян яхача нанайски юрта юхе. СССР Iилмай Академе Сибирски отделене исторе, филологе, философе Институтера исторически Iилмай кандидат Медведев Виталий керте латта Амуро-Уссурийски археологически отряд Амура бассейне гаьнна хьалхарча цхьан хина баьха нах сийцача массехк моттиге тохкамаш деш йола дийлагIа шу да.

Далача шера баьлар археологаш йоккхача Уссурийски гIайрен тIарча чкурчкений кашамаш аьхка. Дерригаш а лаьрхIача цига хьадийладар вай зама йолаяле хьалхарчен шоллагIчен эзаршеренашка баьхача наьха 380 каш. Царна чура кораьй хIанзарча хана советски Приморье дахача эIамигача къамий — тунгусий гаьнарча дашна лелаьнь массехк эзар хIама. Цигара кораьча хIамаша чIоагIдаьд чкурчкений вахарех, Японе, Корее, Юкъерча Азе, СибарегIа даьхача лоаллахарча халкъашца цар культурно-экономически бувзамаш хинна хиларах дола къаьнарча йоазонаш тIара цхьайола факташ ийса хилар.

Сикачи-Алянa районе аьхача шин моттиге хьайийлла ханага диллача неолитеи мезолитеи хинашкара, вешта аьлча вай зама йолаллалехьа 15—10 эзар шу хьалхарча эIамагIара культурни горизонташ. Кораьча хIамашта юкъе чIоагIа тернам тIовзаш я беттача лоабатах яьча чайтонга эIамига бIаьгIилг. Из кораьй неолита замагIча сосудай гаргашца цхьана. ХIанзалца хьа корадаь, цу тайпара дола чаи сурт алкха ихоъ мара да, хIаьта уж деррига а Амура тIарча Сучу яхача гIайрен тIара а корадаьдар. Цо хьегойт историкашта итт эзар соагIа шу хьалхарча замагIа укхаза баьхараш къаман изобразительни искусстве чаи сурт хьувхар чIоагIа дакржа хиннача Приамурья аборигений — нанайций, нивхий, ульчий — гаьнна хьалхара дай хиларах йола факташ ийса хилар.

Цул эсалагIа лерхIац археологаша корадаь шоллагIа дола хIама. Сикачи-Алянски доккхийча тIош тIа дийхкача петроглифаш тIарча суртаща чIоагIа тара лестеи амурски племенай фольклорни сюжеташ дагайоахийтеи лоабата боабашка фрагмент.

Мезолитически культурни тIовна юкъе археологашта кораьй кхерех аь тIаьска юхьеехкаргаш хIамаш шаьръеш хинна диг, шаьръяь кхерах оатхал еш хьекхаш хинна хIама. Оахкамаша хьахьокхачох, цу тайпара хIамаш лелаьяц Китае а лоаллахарча ихыча моттигашна а даьхача халкъаша.

Гася яхача лоамана бухъера кораьй археологашта ширача замалахьа баьхача наьха йIовхал луш хинна система — кан, из шерра яьржа хинна Приамурьерча халкъашта юкъе, каст-каста нийсаду из чкурчкенаш, мохэш, нанайцаш, нивхаш, Забайкальеи Централньи Азеи ширача замалахьа баьхача наьха хинна гуйаш баьха моттигаш оахкаш. Сикачи-Алянски кан хетар гаьна вай зама хилалехьарча пхелагIча бIаьшерехь лелаьнь хIама хила еза — цул кIоарга доалхача тIоаьнашнара цул хьалка цIаккха а кораьяц уж.

Академика Окладников Алексейна хетачох, Сикачи-Алянa районе нах баьха шира моттигаш оахкаш кораьча хIамаша ихы цIаькха а документально бакъду Приамурьерча халкъий древни культура къаьстта ший тайпара хинна хилар.

[illegible] КУРАШИН.

АПН корреспондент.

Хабаровск.

Сакъердаме вIашагIкхетар

Укх денош Грознерча «Юбилейный» яхача кинотеатре хилар «Экрана тIарча йоккхача балета цIей» яхача деношах дола сакъердаме вIашагIкхетар.

Цига дакъа лоацаш бар: вай махкахо, вай мехка а дунен тIа а гIорваьнна вола халхархо, Советски Союза халкъа артист Эсамбаев Махьмуд, кинорежиссер, халхаро Парижски академе Дунен юкъерча преме лауреат, Ленински комсомола преме лауреат, СССР кинематографистий Союза член, «Лебединое озеро», «Половецки халхараш», «Спартак», дукха кхыча фильмай постановщик Граве Владимир Иванович. Дерригача дунен тIа довзаш, зрителаша а специалисташа а бокхача безамца тIаийца да цун деррига фильмаш. Ала доагIа, цу фильмашка дакъа лоацаш хиннаб дерригача дунен тIа цIи хеза бола балета Советски Союза халкъа артисташ: Плисецкая Майя, Бессмертнова Наталья, Максимова Екатерина, Васильев Владимир, Эсамбаев Махьмуд, дукха кхыбараш.

Эсамбаев Махьмуда а Граве Владимира а цига гулбенначарга дийцар шоай кхоллам, вахарах, хьалхашка латтача декхарех лаьца, из искусство езачар деннача дерригача хаттарашта дизза дола жоапаш делар цар. Цига эстетически кхетам луш чакхдаьлар из дицлургдоаца сакъердаме вIашагIкхетар. Цига гулбенначарна гойтар В. И. Граве оттадаьча кис фильма тайп-тайпара фрагменташ.

А. БЕК.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 октябрь

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — О. А. Лавровгlар. «Следствии дIаьху хоачар». 14-гIа гIулакх. «Нарс бола Iу». Хьалхарен шоллагIа серне. Ийстедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмай программа.
15.00 — «Боккъонца йола беседаш». «Вай верттера заман».
16.20 — Ф. Мендельсон. Итальянски симфони.
16.55 — «Шахматни школа».
17.15 — «Мехка кхачаш». Курски области боахамаша шекара хоалаш чулачча опытах лаьца.
17.30 — Монгольски Халкъа Республика Паччахьалкхен илли халхарен ансамбля концерт.
18.15 — «Ленина кIоргаш». Москверча Ленински района коммунистий балхах лаьца.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Футболах бола СССР чемпионат. ЦСКА — «Динамо» (Тбилиси).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Театри зал». «Театр воагIа врезане». Ийстедаьча — «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — «Тха бош».
8.35, 9.35 — Музыка. 4 класс.
9.05 — Э. Межелайтиса поэзи.
10.05 — Къамаьл де испански меттала.
10.35, 11.40 — Природоведени. 4 класс. Лаьттан гаиаш.
10.55 — А. С. Грибоедов. Вахарех кхолламех оагIонаш.

Студенташта - заочникашта.

12.05 — Лаккхара математика. 2 курс.
13.15 — Iилман коммунизм.
14.05 — Подготовительни отделеней ладувгIарашта. Математика.
14.55 — «Са — следователь». Художественни фильм.
17.30 — «Старт».
18.10 — Телевизионни фильм.
18.25 — «Вай дика обрядаш». Документальни фильм.
18.45 — «Халкъа депутатий Советашка» (нохчий меттала).
19.00 — «Мохк - ГIалгIайчу гIолла».
19.25 — Отчеташи хоржамаши. ХIара коммуниста бола шахьа. КПСС обкома организационно-партийни балха отдела заведующе И. Г. Кашеева къамаьл.
19.35 — Киножурнал.
19.45 — Объективо бехк йу.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Дунен халкъашта шахьара панорама».
21.00 — «Музыкальни киоск».
21.40 — «Йоалера ихоь ди». Телевизионни фильм.

10 октябрь

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Гоала кулгаш».
9.35 — «Кинопанорамы клуб».
10.45 — М. Мусоргский. «Выставкера суртааш».

Ийстедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Фидже кортамукъа кхайкаерга. «Фидель» яха телевизионни документальни фильм.
15.00 — СССР педагогически Iилмай художественни кхетам балара института берий хорен Москверча Паччахьалкхен хорен концерт.
15.50 — «Москвичам — карта съезда».
16.20 — «Маша дехарга доа» яха Москвески къоначо зрителаш театра фильм-спектакль.
17.35 — Молдавски ССР вIашагIаллача денга. Документальни фильмай программа.
18.15 — «Юрт: гIулакхаши проблемаши».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Сакъердамо ди». Фильм-концерт.
19.15 — «Iилмай вахар». Передаче дакъа лоацаш ва КПСС ЦК член, СССР Лаккхехьерча Совета депутат, шозза Социалистически Къахьегама Турпал, Ленински а Паччахьалкхен а премей лауреат, УССР Iилмай академе президент Б. Е. Патон.
19.45 — Дивзал кхахьаргу фильма экран. «Ди дика хилда, город!». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ша хьоашагIа дох опереттa». Останкина Концертни студе дe сайре.
22.40 — «Тахан дунен тIа».
22.55 — «Футбольни обозрени».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 — Iилман-популярни фильм.
8.35, 9.40 — Пушкина фильмаш. 4 класс.
9.05, 14.45 — Ширача Малхбоален искусство.
9.30, 12.00 — Углически эксперимент. Iилма - популярни фильм.
10.05 — Английски мотт.
10.35, 11.00 — Природоведени. 2-гIа класс.
10.55 — «Реставратораш». Iилман-популярни фильм.
11.05 — ПТУ дешархошта. Физика.

Студенташта - заочникашта.

13.00 — Лаккхара математика. 1 курс.
13.20 — «Советски бакъо». Социалистически паччахьалкхен личность.
14.45 — «Кийчоа отделений дешархошта». Физика. Задачаш дар.
15.15 — Бокхаш лелабара деммески школа. «Болх бе Iомале». Хьалхара передача.
17.05 — «Сердалъгьо». Кинопанорама.
18.00 — «Мохк - ГIалгIайчу гIолла».
18.20 — КПСС XXVI съезда даза ма доагIгIара накъъядара! «Къона яха студи».
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Диахьарий дикал — нах бола резерв». Специалиста хьехам.
19.15 — Хоккех бола СССР чемпионат. «Динамо» (Рига) — «Спартак». 2—3-гIа периодаш. Перерыв йолаш — «Бийса даькъал хийла шун, бераш».
21.00 — РСФСР заслуженни артисти Слижанова кулгалдеча камерни оркестра концерт.
21.40 — «Хьежалаш ткъега саттоссаш». Художественни фильм.

РАДИО

9 октябрь

6.00 — «Юрт: гIулакхаши проблемаши» (гIалгIай меттала).
6.35 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Инструментальни ашарий концерт (гIалгIай меттала).
8.40 — «Карттайнача дезале» (нохчий меттала).
9.15 — Отчеташи хоржамаши партийни организацешка (нохчий метт.)
9.30 — Лирически музыка (нохчий меттала).
9.45 — «Дехкараш тIайхйоа. Мишта кхоачашду уж?» (нохчий меттала).
17.10 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.11 — Ипполитов-Иванов. «Кавказа эскизаш» (эрсий меттала).
17.35 — Съездагара съездага. «Дог хьеста хувцамаш» (гIалгIай меттала).
17.50 — Отчеташи хоржамаши партийни организацешка (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «Дега лаIамца» (гIалгIай меттала).

10 октябрь

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программаш (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — «Советаши вахари» яха радиожурнал (эрсий меттала).
8.45 — «Малеш, ашараш» (нохчий меттала).
9.15 — КПСС XXVI съезда — даза ма доагIара накъъядаха. «Тха дагаш — ударни бола бе». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
9.30 — «Шекара сеелай оалаша». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.45 — «ДаттагIий оазаш» (эрсий меттала).
17.10 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.11 — Отчеташи хоржамаши партийни организацешка (гIалгIай меттала).
17.20 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала).
17.40 — Халкъа музыкаши (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

ФУТБОЛ

ШОАЙЛА ТАРА ЙОАЦА ШИ ТАЙП

КхоалагIча зонерча шоллагIча лига футбольни командай укх сезоне юхе ши ловзар дисад. ХьалхагIа тха газето хоам ма барра, сезона тIеххьара кхо ловзар шийцIагIа дIахьош я «Терек». Царех цхьа вIашагIкхетар дун хилар самардийнахьа. Цу дийнахьа вай командаца къовсаеннаяр Астраханера «Волгарь». Ала доагIа, цу матчага хьажа баьхкача дукха боацача футбол езарашта хьалхарча тайме дайнар эсала ловзар дар. Цхьабакъда, шоаза-кхоза хьаьший а футсамдаьй а ковнаIарашка бурган чутоха торо яр. Бакъда, цхьанна а команда из аьттув ца боалаш счет 0:0 йолаш чакхъьялар из хьалхара тайм. Цу хана лакха гоазал гойташ лейзар хьаьший вратарь, хIаьта хьаьшаша вай ковнаIарашка бургац чутоха вIаштIехьдалийтанзар цу ханашка дика лайзача вай защитникаша а. Дика лайзар вай вратарь Горошинский.

ШоллагIа тайм. Хьалхарча массехк минут чакхъьяннача тайме санна, ихы Iняха хувца ца луш, мела ловзар шинна а команда футболисташ. Трибунашка доладелар догдоахилга яц яха хабараш. Боккъалдар аьлча, дуккхачарна дег чу йоссаш яр уж дега сатем ца луш хинна уйлаш. Шоай командага дика ловза яхаш зехар де баьлар болельщикаш. Цар дехаро низ белларий а е шоай лекъача ловзарах эзь хийтарий а хац вай футболисташта, цхьабакъда, сихагIен хозагIен ловза баьлар уж цул тIехьагIа. Массехказа вай футболисташа хьаьший ковнаIарашка яхийта бургац чу ца йоалаш йисар. Массехказа сиьнгара техача бургацах а хIама хилаизар.

ШоллагIча тайме футболисташ ловзаш ах сахьат даьннача хана хьаьшаша бокъо йоацар а дая, судахочо гIод техар. Из гIод кхоачашдир Сиьнкос, трибунашка багIа футбол езараш а футболисташ шоаш а кхийтта балаехьа бургац чуъялар хьаьший ковнаIарех. Цу бургацо дохадир хьаьший эздел харцвальар хьалхагIа вай команде ловзаш хиннa Легвиненко, судахочо араваьккхар из ловза бокъо ца луш, цу хинна ихы цхьаьккха хьаьший футболист харцваьвар, из а юхатехар из матч Iалаьмате дика чакхъьякхача судахочо.

Еррига матч чакхъяллалца дика ловзаши Iалаьмате сиха волаши чакхваьлар Соколов. Массехказза дика техар цо бургац, дика дIа а лора нов къосташка.

АргIанара «Терека» ловзар да Волгоградерча «Ротораца». Ала доагIа, из команда укх сезоне дика ловзаш хьайоагIаш йоага, хIаьта лиге хIанз хьалха латтача командашта юкъе а я из, цул совгIа, самардийнахьа Махачкале моттигерча «Динамоца» ловзаш счет 2:1 йолаш из кот а яьннай. Цу гIулакхо гучадоаккх пуппарча ловзарга «Терек» дика кийчъяла езалга.

Б. АБАДИЕВ.

Хоаттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш. Iуйрийна дохк доаляаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьенхаш хилен фегара температура республике 12—17, Грозне 14—16 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьенхаш хилен фегара температура бийсана 4—9 дийнахьа 11—16 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковска ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктохама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаттий — 9-24-07; корректорске — 2-80-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; корректорской — 2-80-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деноцка

СФ05336. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4857.